

III URTEA - 3 ZENBAKIA

1922 UZTAILA-IRAILA

EUSKERA

EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRIAK
TRABAJOS Y ACTAS DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA
TRAVAUX ET ACTES DE L'ACADEMIE DE LA LANGUE BASQUE

BILBO'N

Euskaltzaindia'ren etxean
Ribera, 18

DONOSTIA'N

San Iñazio'ren Gutundegian
Garibay, 28

EUSKO-ARGITALDARIA

BANCO DE ESPAÑA, 3

BILBAO, 1922

==== BURUNDA'KO EUSKALKIA ====

==== (A. Intza'ren lana) ====

INSTITUT D' ESTUDIS CATALANS

==== (Azkue jaunaren txostena) ====

"BAI" TA "EZ" ADITZ AURÉAN

==== (Eguskitza jaunaren txostena) ====

"BAI" ADITZ IRIABIATU-AURÉAN

==== (Azkue jaunaren txostena) ====

BURUNDA'KO EUSKALKIA

L. L. Bonaparte'ren (1) ondorioz Kanpion jaunak bere *Gramatica'n* (2) esan zuan: Napaíoan gipuzkoako euskalkia itzegiñ dute uřengo érietan: Ziordia'n, Olazagotia'n, Altsasua'n, Urdiainen, Iturmendi'n, Bakaikoa'n, Lizaábengoa'n Aranatz'en, Unanua'n, Lizáraga'n, eta Dorau'n, (Toráno)»

Baño Burundako euskalki orain argitaratzena goazena ez da gipuzkokoak, éta ořen aide urbila ere.

Gipuzkokoak izatekotan orko urbiliengo erietatik sartua izango zala igarírik, Ortaurte'n egoñ nintzan, baita Segura'ko auzo Urtsaran deitzen duten Napaíoako mugatik urbilienekoan. Bi alderdi auetan euskalki berdin xamaírak upatu ditut, baño Burunda'koik oso bestelakoak, garai geienetan. Adi-bidez garai batzuek jaríko ditut érezko.

<i>Otzaurte</i>	<i>Urtsaran</i> (Segura)	<i>Olatzi</i>	<i>Otzaurte</i>	<i>Urtsaran</i>	<i>Olatzi</i>
<i>Yo soy</i>	<i>Yo soy</i>	<i>Yo soy</i>	<i>Me es él</i>	<i>Me es él</i>	<i>Me es él</i>
1. ^a , naiz	1. ^a , naiz	1. ^a , naiz	1. ^a , zat	1. ^a , zat	1. ^a , zaida
2. ^a , zeá	2. ^a , zera	2. ^a , zada	2. ^a , zaizu	2. ^a , zaizu	2. ^a , zaizu
3. ^a , da	3. ^o , da	3. ^a , da	3. ^a , zao	3. ^a , zao	3. ^a , zao

(1) Louis-Lucien Bonaparte *Le Verbe Basque en Tableaux, Dialectes et sous dialectes saléan.*

(2) Don Arturo Campión *Gramática Bascongada* 88.-grafen ofial.

1. ^a , gea	1. ^a , gera	1. ^a , gada	1. ^a , zaiu	1. ^a , zaigu
2. ^a , zeate	2. ^a , tzeate	2. ^a , zadai	2. ^a , zaizue	2. ^a , zaizai
3. ^a , dia	3. ^a , die	3. ^a , dira	3. ^a , zate	3. ^a , zaie

Otzaurrie ta Urtisan
Me son ellos
1.ª, zat oriek
2.ª, zaiu oriek

Ez dute askoren esa-
nera berezirik.

Olazti'n	Otzurte-Urtsa.	Otzurte-Urtsa.
Ellos me son	Yo era	Yo era
1. ^a , zezkida	1. ^a , nitzen	1. ^a , nitzan
2. ^a , zazkizu	2. ^a , zinen	2. ^a , zinan
3. ^a , zaizkiyo	3. ^a , zen	3. ^a , zan
1. ^a , zaizkigu	1. ^a , ginen	1. ^a , ginan
2. ^a , zaizkizai	2. ^a , zineten	2. ^a , zindain
3. ^a , zaizkiye	3. ^a , zien	3. ^a , ziran

Olazti	Otzurte-Urtsa.	Otzurte-Urtsa.
Yo era	Ellos me fueron	Ellos me fueron
1. ^a , nitzen	1. ^a , zaizkiran	1. ^a , zaizkiran
2. ^a , zinen	2. ^a , zaizkizun	2. ^a , zaizkizun
3. ^a , zen	3. ^a , zaizkiyon	3. ^a , zaizkiyon
1. ^a , ginen	1. ^a , zaikigun	1. ^a , zaizkigun
2. ^a , zineten	2. ^a , zaizkizain	2. ^a , zaizkizain
3. ^a , zien	3. ^a , zaikiyen	3. ^a , zaikiyen

Olazti	Otzurte ta.	Otzurte ta.
Ellos me fueron	Ellos me fueron	Ellos me fueron
1. ^a , zitzaan	1. ^a , zaizkiran	1. ^a , zaizkiran
2. ^a , zitzizun	2. ^a , zaizkizun	2. ^a , zaizkizun
3. ^a , zitzalon	3. ^a , zaikiyon	3. ^a , zaikiyon
1. ^a , zittaigun	1. ^a , zaikigun	1. ^a , zaizkigun
2. ^a , zitzalizun	2. ^a , zaizkizain	2. ^a , zaizkizain
3. ^a , zitzaien	3. ^a , zaikiyen	3. ^a , zaikiyen

<i>Otzaurte</i>	<i>Urtisanan</i>	<i>Olazti</i>	<i>Orzaurie</i>	<i>Utrisaran</i>	<i>Olazti</i>
<i>Puedo ser</i>	<i>Puedo ser</i>	<i>Sed vos</i>	<i>Sed vos</i>	<i>Sed vos</i>	<i>Sed vos</i>
1. ^a , naiké	1. ^a , naiké	1. ^a , naitke	—	—	—
2. ^a , zaizke	2. ^a , zaizke	2. ^a , zaitezke	2. ^a , zaitz	2. ^a , zaitez	2. ^a , zaitez
3. ^a , daiké	3. ^a , daiké	3. ^a , daitke	3. ^a , deila	3. ^a , bedi	3. ^a , bedi
1. ^a , gaizke	1. ^a , gaizke	1. ^a , gaitzke	—	—	—
2. ^a , zaizkee	2. ^a , zaizkee	2. ^a , zaitezkei	2. ^a , zaizte	2. ^a , zaitezai	2. ^a , zaitezai
3. ^a , daezke	3. ^a , daizke	3. ^a , daitzke	3. ^a , ditezela	3. ^a , ditezela	3. ^a , bitez
<i>Otzaurte</i>	<i>Urtisanan</i>	<i>Olazti</i>	<i>Orzaurie ta.</i>	<i>Otzaurte ta.</i>	<i>Olazti</i>
<i>Yo lo he</i>	<i>Yo lo he</i>	<i>Yo lo he</i>	<i>Yo los he</i>	<i>Yo los he</i>	<i>Yo los he</i>
1. ^a , det	1. ^a , det	1. ^a , dot	1. ^a , dirut	1. ^a , tut	1. ^a , tut
2. ^a , dezu	2. ^a , dezu	2. ^a , dezu	2. ^a , dituzu	2. ^a , tuzu	2. ^a , tuzu
3. ^a , du	3. ^a , do	3. ^a , dau	3. ^a , ditu	3. ^a , tu	3. ^a , tu
1. ^a , degu	1. ^a , deu	1. ^a , dñ	1. ^a , ditugu	1. ^a , tugu	1. ^a , tugu
2. ^a , dezu	2. ^a , dezu	2. ^a , dezai	2. ^a , dituzue	2. ^a , tuzai	2. ^a , tuzai
3. ^a , due	3. ^a , due	3. ^a , dai	3. ^a , ditue	3. ^a , tubai	3. ^a , tubai
<i>Otzaurie ta.</i>	<i>Urtisanan</i>	<i>Olazti</i>	<i>Orzaurie ta..</i>	<i>Otzaurte ta..</i>	<i>Olazti</i>
<i>Yo he a vos</i>	<i>Yo he a vos</i>	<i>Yo he a vos</i>	<i>Yo he a vosotros</i>	<i>Yo he a vosotros</i>	<i>Yo he a vosotros</i>
1. ^a , zaiut	1. ^a , zaiut	1. ^a , zaiut	1. ^a , zaiutubait	1. ^a , zaiutubait	1. ^a , zaiutubait
3. ^a , zaiiu	3. ^a , zaiiu	3. ^a , zaiiu	3. ^a , zaiutubai	3. ^a , zaiutubai	3. ^a , zaiutubai
1. ^a , zaiutugu	1. ^a , zaiutugu	1. ^a , zaiutugu	Ez duie askoren esanera	1. ^a , zaiutubau	Ez duie askoren esanera
3. ^a , zaiutai	3. ^a , zaiutai	3. ^a , zaiutai	berezirik.	3. ^a , zaiutubau	berezirik.

<i>Otzaurte ta...</i>	<i>Olazti</i>	<i>Olazti</i>
<i>Yo le he lo y los</i>	<i>Yo le he los</i>	<i>Yo le he los</i>
1. ^a , diot	1. ^a , derot	1. ^a , derozit
2. ^a , diozu	2. ^a , derozu	2. ^a , derozizu
3. ^a , dio	3. ^a , dero	3. ^a , derozizi
1. ^a , diogu	1. ^a , derogu	1. ^a , derozigu
2. ^a , diozue	2. ^a , derozai	2. ^a , derozizai
3. ^a , due	3. ^a , deroi	3. ^a , derozai

Onela agiri da aditz guzian, zerbait eta oraindik garaien bat edo beste berdinak ba dituzte ere, geientzua berezia dutela.

Orain esanaz gañera Gipuzkoako eri oietan beti *izango* derabilte, Naparrokoetan bériz *izain*: ⁶ izain naiz, izain nintzah eta. Ziordi'n esaten da *izango* ta eri ori gipuzkokokoetatik urutienik gelditzen da.

Nere erakusleak.

Lan ontan nere erakusle izan diranai biotz-biotzetik eskeerak eman bidenabari, esan beari dizuet nor izan diran auek. Olazti edo Olazagorrian bertako bi Apaiz jaunak, Gastamintza'r Ijimio Apaiz-laguna eta Pozueta'r Julian Apaiz Aita eta bere aieba; Ziordi'n Pozueta'r Florentina Andrea; Urdiaian'en Mendez'tar Benita Andrea, aren alaba Diaz'tar Emilia eta Zubiria'r Miguel Jose jaunak; Iturmendin Galartzia'r Eusebio ta Kalista jaun eta andreak; Bakaikoan Ondarao'r Maria andrea, ta Zubiria'r Nemesia andrea eta Altsasu'n San Roman'dar Josefa Andreak.

Oarifik.—1.ª Lan ontan *Oraingo* garai bezala jartzen diñudan esanera ber-berak eta guziak erabilten dira *Len-lenagoko* edo *lenen-aúreko* garaiak eta *geroko bertako* ta *geroko-zalan-tzazko* garaien bat esateko, aúretik beste aditz osagarrien bat jartzen zaionean. Onela esaten da: tu eres = zu zada; tu sueles ser = zu izaten zada; tu has sido = zu izan zada; tu has llegado a estar = zu egon izan zada; tu estarás = zu egoín zada; tu habrás estado = zu egon izain zada. Garai guzi oiek *Oraingo* garaiaren esanera berberak diñuzte bada.

Aditz alddakoian beste oïenbeste geritzen da: Yo he lo = nik dot; he tenido lo = irugi dot (Ol. Zi.) (1) ibili dot (Ur. B. I. A.) (2); he sólido tener o he llegado a tener lo = irugi (ibili) izan dot; yo tendré lo = irugiko (ibili) dot; yo lo habré tenido = irugi (ibili) izain dot.

2.ª *Lenagoko* garaiaren esanera egiten dira *len-lentxagoko*, *len-lengoko*, *lenen-aúrea-goko* eta *geroko-zalantzazko-ondoreko*: Vosotros veníais = etortzen zindain; viníssteis vosotros = etorri zindain; habráis sólido o llegado a venir = etorri izan zindain; habréis venido = etorriko zindain; habráis sólido venir = etorri izain zindain.

Aditz alddakoian berdin: Yo hube lo = irugi nen, (Ol. Zi.), ibili nen, (Ur.); yo lo había = irugi-ten nen; yo lo solía tener = irugi izaten nen; yo lo llegué a tener = irugi izan nen; yo lo habría tenido = irugiko nen; yo lo hubiera tenido = irugi izain nen.

(1) Ol. Zi. jartzzen dutenean esan nai dut Olazagoitia edo Olazti ta Zjordia.
(2) A. B. I. Ur. Jartzean esan nai dut Altsatsua, Bakaiko, Iturmendi eta Urdiain

3.ª Beste oíenbeste geritzen da baldintzazko garaiakin. *Banintz'ez* esaten dira onako auek guziak: si yo entrara = sartuko banintz; si yo fuera ya entrado = sartua banintz; si yo hubiera entrado = sartu banintz; si yo hubiera llegado a entrar = sartu izan banintz.

Aditz aldakoiean: si yo llevara lo = erain banau, (Ol.) eain banau, (Ur. B. I.); si yo lo hubiera de llevar = eran biar banau; si yo lo hubiera llevado = eran banau; si yo hubiera solido o llegado a llevar = eran izan banau.

4.ª Almenazko garaietan ere bai: Yo podría llevar = eran nezake; podré haber llevado = eran (ean) izan nezake.

«Yuratai» esaten al da?

Olabiderai Eŕaimun, Jesus'en Lagundiko Aífa jakintsuak, nere Elizondoko itzaldia erantzunez esan zizkigun gauza ederien artean, oartxo bat egin zidan. «Nik yakinda—esan zidan—kizki bakar bat Ziordi'an aztu-ta gelditu zayo. Anglo euskaldunak *yuratai* esan oi dute, giputzak eta napari geyenak oi duten *didate'ren ordez.*»

Aitturik geldituu nintzan esanera beri ori entzutean eta ikasi naiez, nik an bildutako *durai = didate ta duratziyai = dizkidate'ren* esaneraz landara, bestie berien bat ere bai ote zuten bada.

Olazagoitiain egon mintzan ori ikasi naiez. An ez zuten ezagutzen oirelako esanerarik; galduetu nioten iketatzko esanera ote zan. Baño ez, iketatzko esanera zuketazko ber-bera dute esanera ortan,

Esan zidaten esanera ori ez dala alderdi aietakoa. Ziordi bereraño joateko erarik ez-eta, ango Apaiz jaun Lizaraga's Juan Pedro's lau itz bialdu nizkion, ortaz galdezteko arén esanez. Era adiske maite orek ona zer erantzun didan: Galdezu diotet adiñeko eritari batzuei «yuratai» itzaz eta inork ez daki óren beririk ematen eta uste dut alderdi oneitan erabilten ez dalako izango dala.» Norpaitek gaizki entzun edo gaizki artua da, ba, «yuratai» ori.

Azkenean

Gaur zuen eskuetan jaritzen dudan lan ontan utsarte asko arkitzen dira; garai batzuek oso bereziak izanik, ezin somatu izan ditudalako, baita ere laixterka egindako lana dalako nerea, hazañ batzuetan egun erdi bat, edo bi edo iru orduz bakarik egoten nintzalako, edo baira ere garai batzuek eri zenbaitetan aztu dituztelako.

Ala ere emen ematen dizuefen au, usleze ongi edo beintzat kontzut bildua dakart; baño pozaldi aundia artuko nuke, nere utsarteak bete ta utseginak zuzenduko balizkit eri bakoitzeko norpaitek.

INTZA'R DAMASO A. O. M. CAP.

ADITZ ALDAKAITZA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur. A. B. I.</i>	<i>Guziak</i>	<i>Ol. Zi. Ur.</i>	<i>I. B.</i>
<i>Oraingoa</i>	<i>Oraingoa</i>	<i>El me es</i>	<i>1.ª, ellos me son</i>	<i>1.ª, ellos me son</i>
1. ^a , Soy	1. ^a , Soy	1. ^a , zaída	1. ^a , zezkida	1. ^a , zezkia
1. ^a , naiz	1. ^a , naiz	1. ^a , zezkida	2. ^a , zaizku	2. ^a , zezkizu
2. ^a , zada	2. ^a , zaa	2. ^a , zaizu	3. ^a , zaizkio	3. ^a , zaizkio
3. ^a , dia	3. ^a , da	3. ^a , zaio	1. ^a , zaizkigu	1. ^a , zaizkigu
1. ^a , gada	1. ^a , gaa	1. ^a , zaigu	2. ^a , zaizkizai	2. ^a , zezkizai
2. ^a , zadai	2. ^a , zai	2. ^a , zaizai	3. ^a , zaizkiye	3. ^a , zezkkiye
3. ^a , dira	3. ^a , dia	3. ^a , zaie		

ORANGO-LAGUNDUNA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur. I. B.</i>	<i>Guziak</i>	<i>Ol. Zi.</i>	<i>I. B.</i>
<i>Oraingoa</i>	<i>Oraingoa</i>	<i>El me es</i>	<i>1.ª, ellos me son</i>	<i>1.ª, ellos me son</i>
1. ^a , Soy	1. ^a , Soy	1. ^a , zaída	1. ^a , zezkida	1. ^a , zezkia
1. ^a , naiz	1. ^a , naiz	1. ^a , zezkida	2. ^a , zaizku	2. ^a , zezkizu
2. ^a , zada	2. ^a , zaa	2. ^a , zaizu	3. ^a , zaizkio	3. ^a , zaizkio
3. ^a , dia	3. ^a , da	3. ^a , zaio	1. ^a , zaizkigu	1. ^a , zaizkigu
1. ^a , gada	1. ^a , gaa	1. ^a , zaigu	2. ^a , zaizkizai	2. ^a , zezkizai
2. ^a , zadai	2. ^a , zai	2. ^a , zaizai	3. ^a , zaizkiye	3. ^a , zezkkiye
3. ^a , dira	3. ^a , dia	3. ^a , zaie		

LENAGOKOA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur. I. B.</i>	<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur. I. B.</i>	<i>Ol. Zi.</i>
<i>I.^a, Yo era</i>	<i>I.^a, Yo era</i>	<i>1.^a, El me fue</i>	<i>1.^a, Ellos me fueron</i>	<i>1.^a, Ellos me son</i>
1. ^a , nintzan	1. ^a , nintzan	1. ^a , zekidan	1. ^a , zaikiran	1. ^a , zaikiran
2. ^a , zinan	2. ^a , zindan	2. ^a , zekizun	2. ^a , zaikikun	2. ^a , zaikizun
3. ^a , zan	3. ^a , zan	3. ^a , zekion	3. ^a , zaikyon	3. ^a , zaizkiyon
1. ^a , ginan	1. ^a , gindan	1. ^a , zekigun	1. ^a , zaikigun	1. ^a , zaikigun
2. ^a , zindain	2. ^a , zindain	2. ^a , zekizain	2. ^a , zaikizain	2. ^a , zaikizain
3. ^a , ziran	3. ^a , zian	3. ^a , zekian	3. ^a , zaikien	3. ^a , zaizkiyen
<i>Oaria.</i>	<i>Urdiain' en,</i>			
<i>zinnain eta A'n, zinein.</i>				

LENAGOKO-LAGUNDUNA

GURAZKO-BERTAKOA

OI. Zi.	A.	OI. Zi.	I.
1. ^a , Para que yo sea	1. ^a , Para que yo sea	1. ^a , Para que yo fuera	1. ^a , Para que yo fuera
1. ^a , naiten	1. ^a , naiten	1. ^a , neilen	1. ^a , neilen
2. ^a , zaitezen	2. ^a , zaitezen	2. ^a , zindezen	2. ^a , zindezen
3. ^a , dailen	3. ^a , dailen	3. ^a ,	3. ^a ,
1. ^a , gaitzezen	1. ^a , gaitzezen	1. ^a , geindzezen	1. ^a , geindzezen
2. ^a , zaitezain	2. ^a , zaitezain	2. ^a , zeintzezen	2. ^a , zeintzezen
3. ^a , daiñezen eta deitezen.	3. ^a , daiñezen eta deitezen.	3. ^a , zeitezen	3. ^a , zeitezen

Oaria. Gurazko beste garayik ez dut arkitu; eta auek ere guixi esaten dira. *Tzeko, gatik*, eta *yoren alizkiak* | erakusten dute beren gogoa. Onela, sagar au ematen dizut *etorri zaitezen*, esateko, *etorizegatik* esaten dute. Gure ¹¹ | progura *etorri zindezen* gaztigua bialdu nizun esateko, diole: gure progrua *etortzeko...* edo *etorriyoiren* (Olazagoitia). |

GURAZKO-ONDOREKOA

OI. Zi.	A.	OI. Zi.	I.
1. ^a , Para que yo sea	1. ^a , Para que yo sea	1. ^a , Para que yo fuera	1. ^a , Para que yo fuera
1. ^a , naiten	1. ^a , naiten	1. ^a , neilen	1. ^a , neilen
2. ^a , zaitezen	2. ^a , zaitezen	2. ^a , zindezen	2. ^a , zindezen
3. ^a , dailen	3. ^a , dailen	3. ^a ,	3. ^a ,
1. ^a , gaitzezen	1. ^a , gaitzezen	1. ^a , geindzezen	1. ^a , geindzezen
2. ^a , zaitezain	2. ^a , zaitezain	2. ^a , zeintzezen	2. ^a , zeintzezen
3. ^a , daiñezen eta deitezen.	3. ^a , daiñezen eta deitezen.	3. ^a , zeitezen	3. ^a , zeitezen

AGINTZAZKOA

A. B.	I.
2. ^a , Sé tu	2. ^a , Sé tu
2. ^a , zaitez	2. ^a , zaitez
3. ^a , bedi	3. ^a , deilela
—	—
2. ^a , zaitezai, zaitezi (Z)	2. ^a , zaitezai
3. ^a , biez	3. ^a , dailitzala

GEROKO - ZALANTZAZKOA

BERTAKOA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>A.</i>
1. ^a , Yo sería	1. ^a , Yo sería
1. ^a , nitzake	1. ^a , nitzake
2. ^a , zinake	2. ^a , zinake
3. ^a , litzake	3. ^a , litzake
1. ^a , ginake	1. ^a , ginake
2. ^a , zinakei	2. ^a , zinakei
3. ^a , lirake	3. ^a , lieke

BERTAKO - LAGUNDUNAK

<i>Ur.</i>	<i>Ur.</i>
1. ^a , El me sería	1. ^a , Ellos me serían
1. ^a , lizzezaideke	1. ^a , lizaizkidake
2. ^a , lizaizuke	2. ^a , lizaizkizuke
3. ^a , lizaioke	3. ^a , lizaizkioke
1. ^a , lizaiguke	1. ^a , lizaizkiuke
2. ^a , lizaizaike	2. ^a , lizaizkizaike
3. ^a , lizaizaiyake	3. ^a , lizaizkiyeké

BALDINTZA UTSA

BALDINTZA UTSA

Guziak

- 1.ª, Si yo fuera
 1.^a, banitz (banintz, Ol. Zi.)
 2.^a, bazina
 3.^a, baliz
 1.^a, bagina
 2.^a, bazinai
 3.^a, balira (balia Al.)

Ur.

- 1.^a, Si el me fuera
 1.^a, lizezaida
 2.^a, lizaizu
 3.^a, lizao
 1.^a, lizai
 2.^a, lizaizai
 3.^a, litzizay

Ur.

- 1.^a, Si ellos me fueran
 1.^a, litzazkida
 2.^a, litzazkizu
 3.^a, litzazkio
 1.^a, litzazigu
 2.^a, litzazkizai
 3.^a, litzazkiye

BALDINTZAZKO LAGUNDUNAK

BALDINTZAZKO LAGUNDUNAK

Ur.

- 1.^a, Si el me fuera
 1.^a, lizezaida
 2.^a, lizaizu
 3.^a, lizao
 1.^a, lizai
 2.^a, lizaizai
 3.^a, litzazkizai

BALDIN - ZALANTZAZKOA

LENAGOKO - LAGUNDUNAK

Ol. Zi.

- 1.^a, Si él me hubiera sido
 1.^a, izan balekida
 2.^a, izan balekizu
 3.^a, izan balekio
 1.^a, izan balekigu
 2.^a, izan balekizai
 3.^a, izan balekiye

Ol. Zi.

- 1.^a, Si ellos me hubieran sido
 1.ª, izan balekida
 2.ª, izan balekizu
 3.ª, izan balekio
 1.ª, izan balekigu
 2.ª, izan balekizai
 3.ª, izan balekiye

ALMENAZKOAK

BERTAKOA

Guziak

1.ª, Yo puedo ser

1.ª, naiike

2.ª, zaitezke

3.ª, daiike (laike, A.)

1.ª, gaiiezke

2.ª, zaitezkei

3.ª, daiiezke, laizke (A.)

Oára. In balzuek esaten
dute naike, zaizke, daike,
gaiizke, zaizkei, daizke.

ONDOREKOAK

A.

1.ª, Yo podia ser

1.ª, neiteke

2.ª, zinezke

3.ª, leiteke

1.ª, genduke (?)

2.ª, zaitezkei (?)

3.ª, laukie

LEN-LENAGOKOA

A.

1.ª, Yo podía haber sido

1.ª, izan nintzeken

2.ª, izan zinezken

3.ª, izan zaiteken

1.ª, izan gitezken

2.ª, izan zinekein

3.ª, izan zieken

BURUNDAKO ADITZ-ALDAKOIA

ORAINGOA

Guziak

1.ª, Yo lo he

1.ª, dof

2.ª, dezu

3.ª, dau

1.ª, dau (dñ, Ur.)

2.ª, dezai (dezubei, A.)

3.ª, dai (dei, Al.)

LAGUNEZKOAK

Oi. Zi.

1.ª, Yo habéis vos

—

2.ª, nauzu (nazu 1.ª)

3.ª, nau

B. I. Ur.

1.ª, Yo he los

1.ª, tut

2.ª, tuzu

3.ª, tu

2.ª, Me habéis vos

1.ª, Yo podía haber sido

1.ª, izan nintzeken

2.ª, izan zinezken

3.ª, izan zaiteken

3.ª, nau

1.ª, izan gitezken

2.ª, izan zinekein

3.ª, izan zieken

LAGUNEZKOAK

<i>Guziak</i>	<i>B. I. Ur.</i>	<i>OI. Zi.</i>
2. ^a , Nos habéis vos	1. ^a , Yo he a vos	1. ^a , Yo he a vos
2. ^a , gaiuzu	1. ^a , zaitut	1. ^a , zaitut
3. ^a , gaiju	3. ^a , zaitu	3. ^a , zaitu
—	—	—
2. ^a , gaituzai	1. ^a , zaitñ	1. ^a , zaitugu
3. ^a , gaitubei (gaitubai, Ur.)	3. ^a , zaitubai	3. ^a , zaitzai
	I'n zaitubei	I'n zaitubai

LAGUNEZKOAK

<i>A. B. I. OI. Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>OI. Zi. Ur.</i>
1. ^a , Yo he a vosotros	1. ^a , Yo he a vosotros	1. ^a , Yo he a vosotros
1. ^a , zaitubait	1. ^a , zaitubait	1. ^a , zaitubait
3. ^a , zaitubai	3. ^a , zaitubai	3. ^a , zaitubai
1. ^a , zaitñ	1. ^a , zaitugu	1. ^a , zaitugu
3. ^a , zaitubei	3. ^a , zaitubai	3. ^a , zaitubai

ORAINGOA

<i>Ur. A. OI. Zi.</i>	<i>B. I.</i>	<i>AI.</i>
1. ^a , Tengo lo	1. ^a , Tengo lo	1. ^a , Tengo los
1. ^a , dukat	1. ^a , dekat	1. ^a , dukazkit
2. ^a , dukazu	2. ^a , dekazu	2. ^a , dukatzizu
3. ^a , duka	3. ^a , deka	3. ^a , dukazki

1. ^a , duku (duku, A.)	1. ^a , dekau	1. ^a , dukatzigu (û, Ur.)	1. ^a , dukazkiau
2. ^a , dukazai (dukazubei, A.)	2. ^a , dekazai	2. ^a , dukatzzai	2. ^a , dukazkizubei
3. ^a , dukai	3. ^a , dekai	3. ^a , dukatzzai	3. ^a , dukazkiei

ORAINGOA

<i>OI.</i>	<i>Zi.</i>	<i>B.I.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Tengo los</i>	<i>2.^a, Me tenéis vos</i>	<i>2.^a, me tenéis vos</i>	<i>2.^a, Me tenéis vos</i>
1. ^a , dekatzat	—	—	—
2. ^a , dekaizazu	2. ^a , nukazui	2. ^a , neukazu	2. ^a , niizizu
3. ^a , dekatzza	3. ^a , nuka	3. ^a , no	3. ^a , niiza
1. ^a , dekatzau	—	—	—
2. ^a , dekaizazai	2. ^a , nukazai	2. ^a , neukazai	2. ^a , niizizai
3. ^a , dekatzai	3. ^a , nukai	3. ^a , no	3. ^a , niizai

ORAINGO - LAGUNEZKOA

<i>OI.</i>	<i>Zi.</i>	<i>B.I.</i>	<i>Ur.</i>
<i>2.^a, Nos tenéis vos</i>	<i>2.^a, Nos tenéis vos</i>	<i>1.^a, Yo tengo a vos</i>	<i>1.^a, Yo tengo a vos</i>
2. ^a , gendukazu	2. ^a , gauzkazu	1. ^a , zauzkai	1. ^a , dekazut
3. ^a , genduka	3. ^a , gauzka	3. ^a , zauzka	3. ^a , dekazu
—	—	—	—
2. ^a , gendukazai	2. ^a , gauzkazai	1. ^a , zauzku	1. ^a , dekatzau
3. ^a , gendukai	3. ^a , gauzka	3. ^a , zauzkai	2. ^a , dekatzai

ORAINGO - LAGUNEZKOA

<i>OI.</i>	<i>Zi.</i>	<i>B.I.</i>	<i>Ur.</i>
<i>2.^a, Nos tenéis vos</i>	<i>2.^a, Nos tenéis vos</i>	<i>1.^a, Yo tengo a vos</i>	<i>1.^a, Yo tengo a vos</i>
2. ^a , gendukazu	2. ^a , gauzkazu	1. ^a , zauzkai	1. ^a , dekazut
3. ^a , genduka	3. ^a , gauzka	3. ^a , zauzka	3. ^a , dekazu
—	—	—	—
2. ^a , gendukazai	2. ^a , gauzkazai	1. ^a , zauzku	1. ^a , dekatzau
3. ^a , gendukai	3. ^a , gauzka	3. ^a , zauzkai	2. ^a , dekatzai

ORAINGO-LAGUNEZKOAK

<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>
1. ^a , Tengo a vosotros	1. ^a , <i>Tengo a vosotros</i>
1. ^a , zauzkait	1. ^a , dekatzait
2. ^a , zaukai	2. ^a , dekatzai
1. ^a , zauzkiu	1. ^a , dekatzau
3. ^a , zauzkai	3. ^a , dekatzai

ORAINGO-GAUZAZKOAK

<i>OI. Zi.</i>	<i>Ur. Al.</i>
<i>Vos me habeis lo</i>	<i>Vos me habeis lo</i>
2. ^a , durazu	2. ^a , duralizzu
3. ^a , dura	3. ^a , duralizit
—	—
2. ^a , durazai	2. ^a , duralizzai
3. ^a , durai	3. ^a , duraliziyai

ORAINGO-GAUZAZKOAK

<i>Al.</i>	<i>B. I.</i>
<i>Vos me habeis los</i>	<i>Vos me habeis los</i>
2. ^a , duazkitzu	2. ^a , datazazu
3. ^a , duazki	3. ^a , datza
—	—

B. I. Ur. OI. Zi.
Yo he a vos lo
1.^a, dezu
δ.^a, dezu
2.^a, duazkizubei
δ.^a, dezkitzubei (?)

OI. Zi.
Yo le he lo a el
1.^a, derot
2.^a, derozu
δ.^a, dero
1.^a, derogu
2.^a, derozai
δ.^a, deroi

B. I. Ur. OI. Zi.
Yo he a vos los
1.^a, dezkitut
δ.^a, dezkitu
1.^a, dezkitugu
δ.^a, dezkitubai
A'n, dezkitubei

OI. Zi.
Yo le he los
1.^a, deroitit
2.^a, deroitzu
δ.^a, derotzi
1.^a, derotzigu
2.^a, derotzizai
δ.^a, derotzai
eta derotziei

ORAINGO-GAUZAZKOA

B. I. Ur.
Yo he a vos los
1.^a, dezkitut
δ.^a, dezkitu
1.^a, dezkitugu
δ.^a, dezkitubai
A'n, dezkitubei

B. I. Ur.
Yo he a vos los
1.^a, dezkitut
δ.^a, dezkitu
1.^a, dezkitugu
δ.^a, dezkitubai
A'n, dezkitubei

ORAINGO-GAUZAZKOA

B. I. Ur.
Yo le he los
1.^a, deat
2.^a, deazu
δ.^a, deatz
1.^a, deau
2.^a, deazai
δ.^a, deai

OI. Zi.
Yo le he los
1.^a, derot
2.^a, derozu
δ.^a, dero
1.^a, derogu
2.^a, derozai
δ.^a, deroi

OI. Zi.
Yo le he los
1.^a, deatitzit
2.^a, deatitzu
δ.^a, deatz
1.^a, deatizau
2.^a, deatizizai
δ.^a, deatizai
eta deatiziei

ORAINGO-GAUZEZKOA

B. I.	AI.
Yo le he lo	Yo le he los
1. ^a , dat	1. ^a , duazkit
2. ^a , dazu	2. ^a , duazkizu
3. ^a , da	3. ^a , duatzi
1. ^a , dau	1. ^a , duazkiau
2. ^a , dazai	2. ^a , duazkizubei
3. ^a , dai	3. ^a , duatzei

ORAINGO-GAUZEZKOA

Ol. Zi.	AI.	AI.
Nos lo habéis vos	Nos lo habéis vos	Nos los habéis vos
2. ^a , deguzu	2. ^a , dezkguzu	2. ^a , deguzkizu
3. ^a , degu	3. ^a , dezkgigu	3. ^a , deguzku
—	—	—
2. ^a , deguzai	2. ^a , dezkguzai	2. ^a , deguzkizubei
3. ^a , degubai	3. ^a , dezkgubai	3. ^a , deguguei

ORAINGO-GAUZEZKOA

Ur.	B. I.	B. I.
Nos lo habéis vos	Nos lo habéis vos	Nos los habéis vos
2. ^a , denzu	2. ^a , dezkiuzu	2. ^a , geruzu
3. ^a , deu	3. ^a , dezkiu	3. ^a , geru

2.ª, deuzkizai
3.ª, deubai

2.ª, dezkiuzaí
3.ª, dezkiubai

2.ª, deuzkizai
3.ª, deubai

ORAINGO-GAUZEZKOA

<i>OI.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B.</i>	<i>I.</i>	<i>Al.</i>
<i>Yo he a vosotros lo</i>		<i>Yo les he los</i>	<i>Yo he a vosotros los</i>	<i>Yo he a vosotros lo... los</i>	
1. ^a , dezait	1. ^a	1. ^a , derubezait	1. ^a , dezbeit	1. ^a , dezkitzubet	
3. ^a , dezai	3. ^a	3. ^a , dezkitzai	3. ^a , dezbebi	3. ^a , dezkitzubei	
1. ^a , dezaigu	1. ^a	1. ^a , dezkitzaigu (dezkitzú, I.)	1. ^a , dezuau	1. ^a , dezkitzabau	
3. ^a , dezaibai (dezaibei, I.)	3. ^a	3. ^a , dezkitzai (dezkitzabai, Ol.)	3. ^a , dezbebi	3. ^a , dezkitzabei	

ORAINGO-GAUZEZKOA

<i>OI.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B.</i>	<i>I.</i>
<i>Yo les he lo</i>	<i>Yo les he los</i>	<i>Yo les he lo</i>	<i>Yo les he los</i>	<i>Yo les he los... los</i>
1. ^a , derubet	1. ^a	1. ^a , derubezait	1. ^a , deubet	1. ^a , daubetzit
2. ^a , derubezu	2. ^a	2. ^a , derubenzaizu	2. ^a , deubezu	2. ^a , deubetzitu
3. ^a , derube	3. ^a	3. ^a , deruberezai	3. ^a , deube	2. ^a , daubetzazu
1. ^a , derubegu	1. ^a	1. ^a , derubenzaigu	1. ^a , deubegu	3. ^a , daubetzia
2. ^a , derubezai	2. ^a	2. ^a , derubetzizai	2. ^a , deubezai	1. ^a , daubetzau
3. ^a , derubet	3. ^a	3. ^a , derubezai	3. ^a , deubetzai	2. ^a , daubetzazai

LENAGOKOA

<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>
<i>Yo tenía lo</i>		<i>Yo tenía los</i>		<i>Yo tenía lo</i>		<i>Yo tenía los</i>	
1. ^a , nukan		1. ^a , nukaitzan		1. ^a , nekan		1. ^a , Nukaitzen	
2. ^a , zendukain		2. ^a , zendukaizan		2. ^a , zendukan		2. ^a , zendukatzien	
3. ^a , zukan		3. ^a , zukaitzan		3. ^a , zekan		3. ^a , zukatzién	
1. ^a , gendukan		1. ^a , gendukaizan		1. ^a , gendékan		1. ^a , gendukatzien	
2. ^a , zendukain		2. ^a , zendukaizain		2. ^a , zendekain		2. ^a , zendukatzain	
3. ^a , zukan		3. ^a , zukaitzain		3. ^a , zekain		3. ^a , zukatzién	
						eta zukatzaín	

LENAGOKOA

<i>B.</i>	<i>I.</i>	<i>B.</i>	<i>I.</i>	<i>B.</i>	<i>I.</i>	<i>B.</i>	<i>I.</i>
<i>Yo tenía lo</i>		<i>Yo tenía los</i>		<i>Yo había lo</i>		<i>Yo había los</i>	
1. ^a , nekan		1. ^a , nekaitzan		1. ^a , nen		1. ^a , nitubén	
2. ^a , zenekan		2. ^a , zendukaizan		2. ^a , zenduben		2. ^a , zenduzen	
3. ^a , zekan		3. ^a , zekaitzan		3. ^a , zeen		3. ^a , ziuhben	
1. ^a , gendukan		1. ^a , gendukaizan		1. ^a , gendubén		1. ^a , genduzen	
2. ^a , zendukain		2. ^a , zendukaizain		2. ^a , zendubein		2. ^a , zenduzéin	
3. ^a , zekain		3. ^a , zekaitzain		3. ^a , zein		3. ^a , ziuhbein	

LENAGOKO-LAGUNEZKOÁ

<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>	<i>Ol.</i>	<i>Zi.</i>
<i>Me hubiste o tuviste</i>				<i>Me hubiste...</i>		<i>Me hubiste...</i>	
2. ^a , ninduzun		2. ^a , nenduzun		2. ^a , Zindan		2. ^a , Zindan	

3. ^a , ninduben	3. ^a , nendubén	3. ^a , zan
—	—	—
2. ^a , ninduzain	2. ^a , nenduzain	2. ^a , zindain

3.^a, nindubain

3. ^a , ninduben	3. ^a , nendubén	3. ^a , zan
—	—	—
2. ^a , ninduzain	2. ^a , nenduzain	2. ^a , zindain

3.^a, nindubain

LENAGOKO-LAGUNEZKOA

Ol. Zi.	B. I.	Ur.	B. I.	Ur.
Nos hubisteis o turisteis vos		Nos hubisteis o turisteis vos		
2. ^a , ginduzun	2. ^a , genduzun	2. ^a , zenduz	1. ^a , nezain	1. ^a , zenduzain
3. ^a , ginduzen	3. ^a , gendun	3. ^a , zegun	3. ^a , zezin	3. ^a , zezin
—	—	—	—	—
2. ^a , ginduzain	2. ^a , genduzain	2. ^a , zenduzain	1. ^a , genezain	1. ^a , zenduzain
3. ^a , ginduzein	3. ^a , gendubain	3. ^a , zegubein	3. ^a , zezin	3. ^a , zezin

LENAGOKO-LAGUNEZKOA

Ol. Zi.	B. I.	Ur.	B. I.	Ur.
Hube o tuve a vos		Hube o tuve a vos		
1. ^a , nezun	1. ^a , zenduzun	1. ^a , nezain	1. ^a , nezain	1. ^a , zenduzain
3. ^a , zezun	3. ^a , zezun	2. ^a , zinduztein	3. ^a , zezin	3. ^a , zezin
1. ^a , genezun	1. ^a , zenduzain	1. ^a , gendezain	1. ^a , genezain	1. ^a , zenduzain
3. ^a , zezain	3. ^a , zezain	3. ^a , zinduzain	3. ^a , zezin	3. ^a , zezin

LENAGOKO-GAUZEZKOA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Hube o ture lo a vos</i>	<i>Hube... los</i>	<i>Hube... lo a vos</i>	<i>Hube... los a vosotros</i>
1. ^a , nezun	1. ^a , nezkitzun	1. ^a , nezun	1. ^a , nezkizun
3. ^a , neron	3. ^a , nekeron	3. ^a , nean	3. ^a , nezkian
1. ^a , nezain	1. ^a , nezkizain	1. ^a , nezain	1. ^a , nezkizain
3. ^a , nerubén	3. ^a , nekeruben	3. ^a , neain	3. ^a , nezkein

LENAGOKO - GAUZEZKOA

<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Hube... lo a vos</i>	<i>Hube... los a vos</i>	<i>Hube... los a vos</i>	<i>Hube... los a vosotros</i>
1. ^a , nezun	1. ^a , nezkitzun	1. ^a , nezun	1. ^a , nezkizun
3. ^a , nan	3. ^a , naizan	3. ^a , naizan	3. ^a , nezkian
1. ^a , nezain	1. ^a , nezkizain	1. ^a , nezain	1. ^a , nezkizain
3. ^a , naußen	3. ^a , nauizan	3. ^a , nauizan	3. ^a , nauizan

LENAGOKO - GAUZEZKOA

<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ol. Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Me hubisteis o tuvisteis vos lo... los</i>	<i>Me hubisteis o tuvisteis lo... los</i>	<i>Me hubisteis o tuvisteis lo... los</i>	<i>Me hubisteis o tuvisteis lo... los</i>
2. ^a , zenduran	2. ^a , zenduzkiran	2. ^a , zenduan	2. ^a , zenduatzen
3. ^a , zenduron	3. ^a , zenduzkiron	3. ^a , zenduzkiron	3. ^a , zendeatzen
—	—	—	—
2. ^a , zendugun	2. ^a , zenduzkigun	2. ^a , zendün	2. ^a , zenduatzein
3. ^a , zenduroben	3. ^a , zenduzkeroben	3. ^a , zendeain	3. ^a , zendeatzein

LENAGOKO - GAUZEZKOA

B. I.

<i>Me hubisteis o tuvisteis vos lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
2. ^a , zinan	2. ^a , zinatzan
3. ^a , zinān	3. ^a , zinatzan
—	—
2. ^a , zinaun	2. ^a , zenduzen
3. ^a , zenduben	3. ^a , zinatzan

B. I.

<i>Me hubo o tuvo él lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , zuan	1. ^a , zezkian
2. ^a , zezun	2. ^a , zezkizun
3. ^a , zeán	3. ^a , zeatzián
1. ^a , zeñun	1. ^a , zezikun
2. ^a , zezain	2. ^a , zezkizain
3. ^a , zeain	3. ^a , zeatziain

LENAGOKO - GAUZEZKOA

B. I.

<i>Me hubo o tuvo él lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , zan	1. ^a , zaizan
2. ^a , zazun	2. ^a , zazikizun
3. ^a , zaian	3. ^a , zaizan
1. ^a , zeñun	1. ^a , zezikun
2. ^a , zezain	2. ^a , zazain
3. ^a , zeain	3. ^a , zaizain

B. I.

<i>Me hubo o tuvo él lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , zuan	1. ^a , zaizan
2. ^a , zezun	2. ^a , zazikizun
3. ^a , zeán	3. ^a , zaizan
1. ^a , zeñun	1. ^a , zezikun
2. ^a , zezain	2. ^a , zazain
3. ^a , zeain	3. ^a , zaizain

LENAGOKO-GAUZEZKOA

OI. Zi.

<i>Hubimos o tuvimos a vos lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , genizun	1. ^a , genezun
3. ^a , genderon	3. ^a , genean

OI. Zi.

<i>Hubimos o tuvimos a vos lo... los</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , genezun	1. ^a , gindezkizun
3. ^a , genean	3. ^a , ginduzkean

1. ^a , gendezain	1. ^a , gendezkezain	1. ^a , genezain	1. ^a , ginduzkizain
3. ^a , genderubén	3. ^a , gendezkerubén	3. ^a , geneain	3. ^a , gendatzien

LENAGOKO-GAUZEZKOA

B. I.

Hubimos o tuvimos a vos lo... los

1. ^a , genezun	1. ^a , gendutzun	2. ^a , zendurain	2. ^a , zenduzkiran
3. ^a , ginan	3. ^a , ginatzaian	3. ^a , zenderoin	3. ^a , zendezkiroin

OI. Zi.

Me hubisteis o turisteis vosotros lo... los

1. ^a , gendezain	1. ^a , gendutzain	—	—
3. ^a , ginain	3. ^a , ginatzaian	2. ^a , zenduguzain	2. ^a , zenduzkuizain
		3. ^a , zenderoin	3. ^a , zendezkiroin

LENAGOKO-GAUZEZKOA

Ur.

Me hubisteis o turisteis vosotros lo... los

2. ^a , zenduaian	2. ^a , zendutzain	2. ^a , zindain	2. ^a , zindutzain
3. ^a , zendeaian	3. ^a , zendetzain	3. ^a , zindain	3. ^a , zinatzain
—	—	—	—
2. ^a , zenduaian	2. ^a , zenduzkium	2. ^a , zindubein	2. ^a , zendeutzain
3. ^a , zendeaian	3. ^a , zenduzkizain	3. ^a , zindain	3. ^a , zinatzain

B. I.

Me hubisteis... vosotros lo... los

2. ^a , zenduaian	2. ^a , zendutzain	2. ^a , zindain	2. ^a , zindutzain
3. ^a , zendeaian	3. ^a , zendetzain	3. ^a , zindain	3. ^a , zinatzain
—	—	—	—
2. ^a , zenduaian	2. ^a , zenduzkium	2. ^a , zindubein	2. ^a , zendeutzain
3. ^a , zendeaian	3. ^a , zenduzkizain	3. ^a , zindain	3. ^a , zinatzain

LENAGOKO-GAUZEZKOA

OI. Zi.

Me hubieron o tuvieron ellos lo... los

1. ^a , zurain	1. ^a , zuratziain	1. ^a , zuain	1. ^a , zuatziein
--------------------------	------------------------------	-------------------------	-----------------------------

Ur.

Me hubieron... ellos lo... los

1. ^a , zuain	1. ^a , zuatziein
-------------------------	-----------------------------

2. ^a , zezain	2. ^a , zezkizain	2. ^a , zezaín
3. ^a , zeroin	3. ^a , zezkeroin	3. ^a , zezaín
1. ^a , zeguzain	1. ^a , zezkiguzain	1. ^a , zezaín
2. ^a , zezain	2. ^a , zezkezain	2. ^a , zezaín
3. ^a , zeroin	3. ^a , zezkeroin	3. ^a , zezaín

LENAGOKO-GAUZEZKOA

B. I.

<i>Me hubieron o tuvieron ellos lo... los</i>	
1. ^a , zain	1. ^a , zaizain
2. ^a , zezaín	2. ^a , zazkizain
3. ^a , zain	3. ^a , zaizain
1. ^a , zegrubein	1. ^a , zazkigubein
2. ^a , zezaín	2. ^a , zazkizain
3. ^a , zain	3. ^a , zaizain

GURAZKOA

GURAZKO-GAUZEZKOA

OI. Zi.

<i>Yo haya o tenga lo... los</i>	
1. ^a , dezaten	1. ^a , dizaten
2. ^a , dezazun	2. ^a , dizazun
3. ^a , dezan	3. ^a , diizan

GURAZKO-LAGUNEZKOA

OI. Zi.

<i>Para que me tengáis vos</i>	
—	—
2. ^a , nazazun	2. ^a , gaitatzun
3. ^a , nazan	3. ^a , gaitzan

OI. Zi.

Para que nos tengáis vos

—

2.ª, gaitatzun
3.ª, gaitzan

1. ^a , dezagun	1. ^a , ditzagun	—	—
2. ^a , dezazein	2. ^a , ditzazein	2. ^a , nazazein	2. ^a , gaitazain
3. ^a , dezain	3. ^a , ditzain	3. ^a , nazain	3. ^a , gaitzain

Oará. Aditz-aldaikoaren beste Gurazko garaiarik ez dute ezagutzen Burunda'n. Garai oien ordez *teko ta gatik* atzizkiak erabilizten dituzte.

AGINTZAZKOA

AGINTZA - GAUZEZKOA

<i>Oi. Zi.</i>	<i>B. I. Ur.</i>	<i>B. I.</i>
<i>Tened vos lo</i>	<i>Tened vos lo</i>	<i>Tened vos los</i>
2. ^a , zazu	2. ^a , zazu	2. ^a , izazu
3. ^a , dezala	3. ^a , dezala	3. ^a , izala
—	—	—
2. ^a , zazai	2. ^a , zazai	2. ^a , izazai
3. ^a , dizala	3. ^a , dezala (zaila, l.)	3. ^a , izaila

AGINTZA - LAGUNEZKOA

<i>Guziak</i>	<i>Oi. Zi.</i>	<i>Oi. Zi.</i>
<i>Tenedme vos</i>	<i>Tenedme lo vos</i>	<i>Tenedme vos los</i>
2. ^a , nazazu	2. ^a , nazazu	2. ^a , nazkizu

AGINTZA - GAUZEZKOA

<i>Guziak</i>	<i>Oi. Zi.</i>	<i>Oi. Zi.</i>
<i>Tenednos vos</i>	<i>Tenedme lo vos</i>	<i>Tenedme vos los</i>
2. ^a , gaitzazu	2. ^a , nazazu	2. ^a , nazkizu

3. ^a , naza (la, Ur.)	3. ^a , gaitza (la, Ur.)	3. ^a , zaiozu	3. ^a , zaikiozu
—	—	—	—
2. ^a , nezazai	2. ^a , gaitzazai	2. ^a , nezazai	2. ^a , nezkizazai
3. ^a , nazai (la, Ur.)	3. ^a , gaitzailla	3. ^a , zaiozai	3. ^a , zaikiozai

AGINTZA - GAUZEZKOA

<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>
<i>Tenedme vos los</i>	<i>Tenedme lo vos</i>	<i>Tenedme vos los</i>	<i>Tenedme vos los</i>
2. ^a , nezazu	2. ^a , nezikieu	2. ^a , zazu	2. ^a , itzazu ia naizazu
3. ^a , iozu	3. ^a , ioitzu	3. ^a , zazu	3. ^a , ioitzazu
—	—	—	—
2. ^a , nezazai	2. ^a , nezkizazai	2. ^a , zazai	2. ^a , itzazai
3. ^a , iozai	3. ^a , ioitzai	3. ^a , zazai	3. ^a , iezaia eta tzeila

<i>AGINTZA - GAUZEZKOA</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>
<i>OI. Zi. Ur.</i>	<i>Ol. Zi.</i>	<i>Tenednoslos vos</i>	<i>Tenednoslos vos</i>
<i>Tenednoslos vos</i>		<i>Tenednoslos vos</i>	<i>Tenednoslos vos</i>
2. ^a , iguzu	2. ^a , gazkizu	2. ^a , izkiuzu	2. ^a , giuzkutzu
—	3. ^a , —	—	3. ^a , giuzku
—	—	—	—
2. ^a , iguzuai	2. ^a , gazkizai	2. ^a , izkiuzai	2. ^a , giuzkuzai
		eta giuzkiuzai	

BALDINTZAZKOA

<i>B. I. Ur.</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>AI.</i>
<i>Yo habría o tendría lo... los</i>	<i>Yo habría o tendría lo... los</i>	<i>Yo habría o tendría lo... los</i>
1. ^a , nuke	1. ^a , niuke	1. ^a , nauke
2. ^a , zenduke	2. ^a , zinduzke	2. ^a , zenduke
3. ^a , luke	3. ^a , lituzke	3. ^a , laukē
1. ^a , genduke	1. ^a , geniuke (ginduzke, Ur.)	1. ^a , genduke
2. ^a , zendukei	2. ^a , ginduzkei	2. ^a , zendukei
3. ^a , lukei	3. ^a , lituzkei (liukei, Ur.)	3. ^a , laukēi

BALDINTZAZKOA

<i>OI. Zi.</i> (2-gafen era)	<i>B. I.</i>
<i>Yo habría o tendría los</i>	<i>Yo habría o tendría los</i>
1. ^a , nukatzi	1. ^a , nuzke ta niuzke
2. ^a , zendukatzi	2. ^a , zenduzke
3. ^a , lukaizi	3. ^a , luzke ta lituzke
1. ^a , genukaizzi	1. ^a , genduzke
2. ^a , zindukatzaizai	2. ^a , genduzkei
3. ^a , lukaizai	3. ^a , luzkei ta liuzkei

BALDINTZA-LAGUNEZKOA

<i>OI. Zi.</i>	<i>AI. Ur.</i>	<i>B. I.</i>
<i>Me tendríais o habríais vos</i>	<i>Me tendríais vos</i>	<i>Me tendríais vos</i>
2. ^a , nindukazu	2. ^a , zenduake	2. ^a , zendake

3.ª, mindukā
—
2.ª, nindukazai
3.ª, nindukai

3.ª, luake

3.ª, luake

—
2.ª, zeuduakei
3.ª, luakei

2.ª, zeuduakei

3.ª, luakei

BALDINTZA-LAGUNEZKOA

OI. Zi.   B. I. Ur.
Nos tendrás o habrás vos
2.ª, ginduzkazu   2.ª, zenduake
3.ª, ginduzka   3.ª, luake
—
2.ª, ginduzkazai   2.ª, zenduakei (zenduai, Ur.)
3.ª, ginduzkai   3.ª, luakei (luai, Ur.)

OI. Zi.

Yo tendrás o habrás a vos

1.ª, zinduket   1.ª, nezuke
3.ª, zinduke   3.ª, lezuke

1.ª, zindukegu   1.ª, genezuke

3.ª, lezukei

BALDINTZA-LAGUNEZKOA

OI. Zi.   B. I. Ur.
Yo tendrás o habrás a vosotros
1.ª, zinduzkait   1.ª, nezukei
2.ª, zinduzkai   3.ª, lezukei
1.ª, zinduzkegu   1.ª, genezukei (gendukei, Ur.)
3.ª, zinduzkei   3.ª, lezukei

OI. Zi.

Yo tendrás o habrás a vos

1.ª, zinduket   1.ª, nezuke

3.ª, zinduke   3.ª, lezuke

1.ª, zindukegu   1.ª, genezuke

3.ª, lezukei

BALDINTZA-GAUZEZKOÀ

<i>OI. Zi.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Tendría o habría lo... los</i>	<i>Yo tendría... a vos lo... los</i>	<i>Yo tendría... a vos lo... los</i>
1. ^a , nezuke	1. ^a , nezikunke	1. ^a , nezuke
3. ^a , neroke	3. ^a , nezkeroke	3. ^a , nezka
—	—	—
1. ^a , nezukei	1. ^a , nezikunkei	1. ^a , nezikunkei
3. ^a , nerokei	3. ^a , nezkerokei	3. ^a , nezka

BALDINTZA-GAUZEZKOÀ

<i>OI. Zi.</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Vos me tendrás o habrás lo... los</i>	<i>Vos me tendrás... lo... los</i>	<i>Vos me tendrás... lo... los</i>
2. ^a , zendurake	2. ^a , zendurazke	2. ^a , zendua
3. ^a , zenderoke	3. ^a , zenderozke	3. ^a , zendea
—	—	—
2. ^a , zendeguke	2. ^a , zendeguzke	2. ^a , zendeuze
3. ^a , zenderokei	3. ^a , zenderozkei	3. ^a , zendeazkei

BALDINTZA-GAUZEZKOÀ

<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>
<i>Vos me tendrás... lo... los</i>	<i>Ei me tendría o habría lo... los</i>	<i>Ei me tendría o habría lo... los</i>
2. ^a , zindake	2. ^a , zindazke	1. ^a , lirake
3. ^a , zindake	3. ^a , zindazke	2. ^a , lezuke
—	—	3. ^a , leroke

1.ª, luazke
2.ª, lezuke
3.ª, leazke

2.ª, zinduake	2.ª, zindauke	1.ª, liguke	1.ª, liguzke	1.ª, laukē	1.ª, lauzke
3.ª, zindakei	3.ª, zindazkei	2.ª, lezukei	2.ª, lezuzkai	2.ª, lezukei	2.ª, lezuzkei

3.ª, lezukei

3.ª, lerokai

1.ª, liguke

1.ª, liguzke

1.ª, laukē

1.ª, lauzke

2.ª, lezukei

2.ª, lezuzkai

3.ª, lezukei

3.ª, lezuzkei

3.ª, lerokai

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Ei me tendría o habría lo... los</i>	<i>B. I.</i>	<i>Tendríamos a vos lo... los</i>
<i>B. I.</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , lake	1. ^a , lazke	1. ^a , gendezuke
2. ^a , lezuke	2. ^a , lezuzke	3. ^a , genderoke
3. ^a , lake	3. ^a , lazke	1. ^a , gendezukei
1. ^a , lezuke	1. ^a , lezuzke	3. ^a , genderokei
2. ^a , lezukei	2. ^a , lezuzkei	1. ^a , gendezukei
3. ^a , lakei	3. ^a , lazkei	3. ^a , genderokei

BALDINTZA - GAUZZAZKOA

<i>Tendríamos a haberíamos a vos lo... los</i>	<i>B. I.</i>	<i>Tendríamos... a vos lo... los</i>
<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>
1. ^a , gendezuke	1. ^a , gendezuke	1. ^a , gendezuze
3. ^a , gendeake	3. ^a , gendeazke	3. ^a , gendake
1. ^a , genduzkei	1. ^a , gendeuzkei	1. ^a , gendezahei
3. ^a , gendeakei	3. ^a , gendeazkei	3. ^a , gendakei

BALDINTZA - GAUZZAZKOA

<i>Tendríamos a haberíamos a vos lo... los</i>	<i>B. I.</i>	<i>Tendríamos... a vos lo... los</i>
<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>
1. ^a , gendezuze	1. ^a , gendezuze	1. ^a , gendezuze
3. ^a , gendake	3. ^a , gendake	3. ^a , gendake
1. ^a , gendezahei	1. ^a , gendezahei	1. ^a , gendezahei
3. ^a , gendakei	3. ^a , gendakei	3. ^a , gendakei

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Vosotros me tendrás Io... los</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>Vosotros me tendrás... Io... los</i>
2. ^a , zendurakei	2. ^a , zendurazkei	2. ^a , zenduazkei	2. ^a , zenduazkei
3. ^a , zenderokei	3. ^a , zenderozkei	3. ^a , zendeakei	3. ^a , zendeazkei
—	—	—	—
2. ^a , zendeukei	2. ^a , zendeguzkei	2. ^a , zendeuukei	2. ^a , zendeuukei
3. ^a , zenderokei	3. ^a , zenderozkei	3. ^a , zendeakei	3. ^a , zendeazkei

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Vosotros me tendrás... Io... los</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ellos me tendrán o habrán Io... los</i>
2. ^a , zendakei	2. ^a , zendazkei	1. ^a , lurakei	1. ^a , lurazkei
3. ^a , zendakei	3. ^a , zendazkei	2. ^a , lezukei	2. ^a , lezuzkei
—	—	3. ^a , lerokei	3. ^a , lerokzkei
2. ^a , zendeukei	2. ^a , zenduazkei	1. ^a , ligukei	1. ^a , liguzkei
3. ^a , zendakei	3. ^a , zendazkei	2. ^a , lizukei	2. ^a , lezazkei

BALDINTZA - GAUZAZLOA

<i>Ellos me tendrán o habrán Io... los</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ellos me tendrán... Io... los</i>
1. ^a , liakei	1. ^a , liazkei	1. ^a , liakei	1. ^a , liazkei
2. ^a , lezukei	2. ^a , lezuzkei	2. ^a , lezukei	2. ^a , lezuzkei

3. ^a , leakei	3. ^a , leazkei	3. ^a , lazkei
1. ^a , lukei	1. ^a , luzkei	1. ^a , leukei
2. ^a , lizakei	2. ^a , lizazkei	2. ^a , lezukei
3. ^a , leakei	3. ^a , leazkei	3. ^a , lazkei

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Si yo hubiera o tuviera lo... los</i>	<i>Al. OI. Zi.</i>	<i>AI. OI. Zi. Ur.</i>	<i>Si yo tuviera... lo... los</i>	<i>Ur.</i>
1. ^a , banau		1. ^a , baniu	1. ^a , baneka	
2. ^a , bazendu		2. ^a , bazenduz	2. ^a , bazenduka	
3. ^a , balau		3. ^a , balitu	3. ^a , balaka	
1. ^a , bagendu		1. ^a , bagenduz	1. ^a , bagenduke	
2. ^a , bazendubai (bazendubei, Al.)		2. ^a , bazenduzai (bazenduzkai, Ur.) (bazenduzei, A.)	2. ^a , bazendukai	
3. ^a , balai (balei, A.)		3. ^a , baliubai (baliubei, A.) (baliubei, Ur.)	3. ^a , balukai	

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Si yo tuviera... lo... los</i>	<i>Ur. (2n era)</i>	<i>Si yo tuviera... lo... los</i>	<i>B. I.</i>	<i>Si yo tuviera... lo... los</i>	<i>B. I.</i>
1. ^a , banuzka		1. ^a , baneka	1. ^a , banekatza		
2. ^a , bazenduzka		2. ^a , bazeneka	2. ^a , bazendekatza		
3. ^a , balazka		3. ^a , baleka	3. ^a , balekatza		
1. ^a , bagenduzka		1. ^a , bageneka	1. ^a , bagendekatza		
2. ^a , bazenduzkai		2. ^a , hazendekai	2. ^a , hazendekatza		
3. ^a , baluzkai		3. ^a , balekai	3. ^a , balekatza		

BALDINTZA - LAGUNEZKOA

<i>Si vos me tuviérais</i>	<i>Si vos me tuviérais</i>	<i>Si vos me tuviérais</i>	<i>Si nos tuviérais vos</i>
<i>OI. Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>OI. Zi.</i>
2. ^a , baninduzu	2. ^a , bazenduake	2. ^a , banendazu	2. ^a , bagenduzu
3. ^a , banindu	3. ^a , baluake	3. ^a , banendu	3. ^a , bagendu
2. ^a , baninduzai	—	—	—
3. ^a , banindubai	2. ^a , bazenduakei	2. ^a , banendazai	2. ^a , bagenduzai
3. ^a , baluakei	3. ^a , baluakei	3. ^a , banazai	3. ^a , bagendubai

BALDINTZA - LAGUNEZKOA

<i>Si vos nos tuviérais</i>	<i>Si yo os tuviera</i>	<i>Si yo os tuviera</i>	<i>Si yo tuviera a vosotros</i>
<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ur. OI. Zi. B. I.</i>	<i>OI. Zi.</i>
2. ^a , bazenduake	2. ^a , bagenduzu	1. ^a , bazenduit	1. ^a , bazenduzait
3. ^a , baluake	3. ^a , bagendu	3. ^a , bazendu (bazenduz, B. I.)	3. ^a , bazenduzai
2. ^a , bazenduai	2. ^a , bagendezai	1. ^a , bazendugu (bazendū, B. I.)	1. ^a , bazenduzagu
3. ^a , baluai	3. ^a , bagenduz	3. ^a , bazendai (bazenduzai...)	3. ^a , bazenduzai

BALDINTZA - LAGUNEZKOA

<i>Si yo tuviera a vosotros</i>	<i>Si yo tuviera o hubiera a vos lo... los</i>	<i>Si yo tuviera o hubiera a vos lo... los</i>
<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>OI. Zi.</i>
1. ^a , bazenduait	1. ^a , bazenduzait	1. ^a , banezku
3. ^a , bazenduai	3. ^a , bazenduzai	3. ^a , banero
1. ^a , bazendugui	1. ^a , bazendúzai	1. ^a , banekezai
3. ^a , bazendubai	3. ^a , bazenduzai	3. ^a , banerói

BALDINTZA - GAUZEZKOA

<i>Si yo tuviera a vosotros</i>	<i>Si yo tuviera o hubiera a vos lo... los</i>
<i>OI. Zi.</i>	<i>OI. Zi.</i>

BALDINTZA - GAUZEZKOÀ

Si yo tuviera... a vos lo... los

Ur.

1. ^a , banezu	1. ^a , banezku	1. ^a , banezu
2. ^a , banea	3. ^a , baneatzi	3. ^a , bana
1. ^a , banezai	1. ^a , banezkizai	1. ^a , banezkizai
3. ^a , baneai	3. ^a . badezkizait (?)	3. ^a , banai

BALDINTZA - GAUZEZKOÀ

Si vos me tuviérais lo... los

Ur.

2. ^a , bazendura	2. ^a , bazendurazi	2. ^a , bazenduau
3. ^a , bazendero	3. ^a , bazenderotzi	3. ^a , bazendeari
—	—	—
2. ^a , bazenduragu	2. ^a , bazenduratzigü	2. ^a , bazenduau
3. ^a , bazenderoi	3. ^a , bazenderotzai	3. ^a , bazendeari

BALDINTZA - CAUZEZKOÀ

Si vos me tuviérais... lo... los

B. I.

2. ^a . bazenda	2. ^a , bazendatza	1. ^a , balura
3. ^a , bazenda	3. ^a , bazendaiza	2. ^a , balizu
2. ^a , bazendau	—	3. ^a , balero
3. ^a , bazendai	2. ^a , bazendatzau	1. ^a , baleragu
	3. ^a , bazendatza	2. ^a , balezai
		3. ^a , baleroi

Si vos me tuviérais lo... los

O.I. Zi.

1. ^a , balurazi	1. ^a , balurazi
2. ^a , balizuké	2. ^a , balizuké
3. ^a , balerozke	3. ^a , balerozke
1. ^a , baluratzigu	1. ^a , baluratzigu
2. ^a , balezai	2. ^a , balezai
3. ^a , balerozai	3. ^a , balerozai

Si él me tuviera... los
Ur.   *B.I.*

1. ^a , balua	1. ^a , baluaizti	1. ^a , balai (i)	1. ^a , balazti (i)
2. ^a , balezu	2. ^a , baletiztu	2. ^a , balazu	2. ^a , balazitzu
3. ^a , balea	3. ^a , baleatizi	3. ^a , bala	3. ^a , balazi
1. ^a , balaú	1. ^a , báluatizu	1. ^a , balau	1. ^a , balanzu
2. ^a , balezai	2. ^a , balezkizai	2. ^a , balazai	2. ^a , balazizai
3. ^a , baleai	3. ^a , baleazai	3. ^a , balal	3. ^a , balatziai

BALDINTZA - GAUZEZKOÀ

Si tuviéramos o hubiéramos a vos lo... los
OI. Zi.   *Ur.*

1. ^a , baginduzu	1. ^a , bagindizkizu	1. ^a , bagenduzu	1. ^a , bagendezkizu
3. ^a , bagendero	2. ^a , bagenderozu	3. ^a , bagendea	3. ^a , bagendeatzi
1. ^a , baginduzai	1. ^a , bagindizkizai	1. ^a , bagenduzai	1. ^a , bagendezkezai
3. ^a , bagenderoi	3. ^a , bagenderotzi	3. ^a , bagendeai	3. ^a , bagendeatzi

BALDINTZA - GAUZEZKOÀ

Si tuviéramos... a vos lo... los
OI. Zi.   *Ur.*

1. ^a , bagindazu	1. ^a , dagindezkizu	2. ^a , bazendurazizai
3. ^a , baginda	3. ^a , dagindaitzi	3. ^a , bazenderotizizai
1. ^a , bagindazai	1. ^a , dagindezkizai	2. ^a , —
3. ^a , bagindai	3. ^a , dagindaitzai	3. ^a , bazenderotizai

OI. Zi.

2. ^a , bazendurazizai
3. ^a , bazenderotizizai
2. ^a , —
3. ^a , bazenderotizai

Si vosotros me tuviérais lo... los

Ur.

B. I.

2.^a, bazenduai
3.^a, bazendeai

—

2.^a, bazenduai
3.^a, bazendeai

Si vosotros me tuviérais lo... los

Ur.

B. I.

2.^a, bazenduai
3.^a, bazendeai

—

2.^a, bazenduai
3.^a, bazendeai

BALDINTZA - GAUZEZKOA

Si ellos me tuvieren o hubieran lo... los

Ur.

Ol. Zi.

1.^a, balurazi

2.^a, balezai

3.^a, baleroi

1.^a, balegu

2.^a, balezai

3.^a, balerroi

1.^a, baluratzu

3.^a, baluratzu

1.^a, baluratzu

2.^a, baluratzu

3.^a, balerotzai

BALDINTZA - GAUZEZKOA

Si ellos me tuvieren o hubieran lo... los

Ur.

Ol. Zi.

1.^a, balurazi

2.^a, balezai

3.^a, balezai

1.^a, balezai

2.^a, balezai

3.^a, balezai

BALDINTZA - GAUZEZKOA

Si ellos me tuvieren o hubieran lo... los

Ur.

B. I.

1.ª, balaztai

2.ª, balaiztai

3.ª, balaiztai

1.ª, balaiztai

2.ª, balaiztai

3.ª, balaiztai

1.ª, balaiztai

2.ª, balaiztai

3.ª, balaiztai

1.ª, balaiztai

2.ª, balaiztai

3.ª, balaiztai

1.ª, baluai
2.ª, balezai
3.ª, balai
1.ª, balatziū
2.ª, balatizai
3.ª, balatzaí

ALMENAZKOAK

Yo puedo lo

OI. Zi. Ur.

1.ª, dezaket
2.ª, dezakezu
3.ª, dezake
1.ª, dezakegu (dezaku, B. I.)
2.ª, dezakezai
3.ª, dezakei (dezakai, B. I.)

Yo puedo los

OI. Zi. Ur.

1.ª, ditzaket
2.ª, ditzakezu
3.ª, ditzake
1.ª, ditzakegu
2.ª, ditzakezai
3.ª, ditzakei

ALMEN - BERTAKO - LAGUNEZKOA

Yo puedo a vos

OI. Zi. Ur.

1.^a, zaitut
3.^a, zaitu
1.^a, zaijugu (zaitu, Ur.)
3.^a, zaiubai

Yo puedo a vos

B. I.

1.^a, zazket
3.^a, zazke
1.^a, zazkeu
3.^a, zazkai

Yo puedo

OI. Zi. Ur.

1.^a, dezakel
2.^a, dezakezu
3.^a, dezache
1.^a, dezakegu
2.^a, dezakezai
3.^a, dezakei

Yo puedo

OI. Zi. Ur.

1.^a, dezakel
2.^a, dezakezu
3.^a, dezache
1.^a, dezakegu
2.^a, dezakezai
3.^a, dezakei

Yo puedo

OI. Zi. Ur.

1.^a, zaitubait
3.^a, zaitubai
1.^a, zaitugu, (zaitu, Ur.)
3.^a, zaitubai

Yo puedo

OI. Zi. Ur.

1.^a, zazkai
3.^a, zazkai
1.^a, zazkau
3.^a, zazkai

Yo puedo a vosotros

B. I.

1.^a, zazkait
3.^a, zazkai
1.^a, zazkau
3.^a, zazkai

Yo puedo a vosotros

OI. Zi. Ur.

1.^a, zaitubait
3.^a, zaitubai
1.^a, zaitugu, (zaitu, Ur.)
3.^a, zaitubai

ALMEN - BERTAKO - LAGUNEZKOA

<i>Vos me podéis</i>	<i>Vos me podéis</i>	<i>Vos me podéis</i>	<i>Vos nos podéis</i>	<i>Vos nos podéis</i>	<i>Vos nos podéis</i>
<i>OI. Zi.</i>	<i>Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>OI. Zi.</i>	<i>B. I.</i>	<i>Ur.</i>
2. ^a , nezazu	2. ^a , zenduka	2. ^a , nazakezu	2. ^a , gindazkezu	2. ^a , gaijazazu	2. ^a , zenduka
3. ^a , neza	3. ^a , luka	3. ^a , nazake	3. ^a , gindazke	3. ^a , gaijaza	3. ^a , luka
—	—	—	—	—	—
2. ^a , nezzazai	2. ^a , zendukai	2. ^a , nazakezai	2. ^a , gindazkerai	2. ^a , gaitazazai	2. ^a , zenduai
3. ^a , nezai	3. ^a , lukai	3. ^a , nazakai	3. ^a , gindazkai	3. ^a , gaijzai	3. ^a , luai

ALMEN - BERTAKO - GAUZEZKOA

<i>Yo puedo lo a vos</i>	<i>Yo puedo los a vos</i>	<i>Yo puedo lo a vos</i>	<i>Yo puedo los a vos</i>	<i>Yo puedo lo a vos</i>	<i>Yo puedo los a vos</i>
<i>OI. Zi. Ur.</i>	<i>OI. Zi. Ur.</i>	<i>OI. Zi. Ur.</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>	<i>B. I.</i>
1. ^a , dezazut		1. ^a , zazkizut	1. ^a , dezut	1. ^a , dezkitut	1. ^a , dezkitut
3. ^a , dezazu		3. ^a , zazkizuz	3. ^a , dezu	3. ^a , dezku	3. ^a , dezku
1. ^a , dezazugu (dezau, Ur.)		1. ^a , zazkizu	1. ^a , dezü	1. ^a , dezizü	1. ^a , dezizü
3. ^a , dezazai		3. ^a , zazkizai	3. ^a , dezai	3. ^a , dezizai	3. ^a , dezizai

ALMEN - BERTAKO - GAUZEZKOA

Oafa. — Iturmendi ta Bakaikua'n Almen-beriako-lagunezko garaietan beste efetian baño obeki gorde difuzie ikusia dugunaz bere euskalkiko esanerak, baño gauzezkoanak *Orainingo-gazezkoaz* esaten difuzie, berezkoaz azurik.

Berauxe geriatzen da Almenazko beste esanera guzietan Burunda'ko eti guzietan.

Safí jafiko dugun Almenazko ondorekoaren esanera ez beste guztiak *Orainingo-gauzezko garaiaz* egiten difuzie, bakoitzak bere len esandako erara. Adi-bidez: *vos me podéis lo, OI. Zi.*'n: dazu, eta onela guztiak.

<i>Si pudiera a vos lo Ol. Zi.</i>	<i>Si pudiera a vos los Ol. Zi.</i>	<i>Si me pudierais vos los Ol. Zi.</i>
2. ^a , albanezuke	1. ^a , albazendurake	1. ^a , albazendurazke
3. ^a , albaneroke	3. ^a , albazenderoke	3. ^a , albazenderozke
—	—	—
2. ^a , albanezukei	1. ^a , albazendeguke	1. ^a , albazendeguzke
3. ^a , albanerokei	3. ^a , albazenderokei	3. ^a , albazenderozkei

ALMENAZKO - ONDOREKO - ZALANTZAKOA

<i>Si yo pudiera lo... los Guziak</i>	<i>Si yo pudiera lo... los Ur. 2gr. erara</i>
1. ^a , al banezake	1. ^a , al banezazke
2. ^a , al bazenezake	2. ^a , al bazenezazke
3. ^a , al balezake	3. ^a , al balezzazke
1. ^a , al bagenezake	1. ^a , al bagenezazke (gendezazke, Ur.)
2. ^a , al bazenezakei	2. ^a , al bazenezazkei (zendezazkei, Ur.)
3. ^a , al balezakei	3. ^a , al balezzazkei
Ur'en, gendezazke ia zendezazkei.	Ur'en, gendezazke ia zendezazkei.

ALMEN - ONDORE - ZALANTZ - LAGUNEZKOA

<i>Si yo pudiera a vos Ol. Zi. Ur.</i>	<i>Si yo pudiera a vosotros Ol. Zi.</i>
1. ^a , al bazeñizaket	1. ^a , al bazeñizazket
3. ^a , al bazeñizake	3. ^a , al bazeñizazke

1.ª, al bazeñizakegu (zentzakuen, Ur.) • 1.ª, al bazeñizazkegu (zenizazkeu, Ur.)
3.ª, al bazeñizakei

ALMEN - ONDORE - ZALANTZ - LAGUNEZKOA

Si vos nos pudiérais

Ol. Zi.

2.ª, al bagentzazkezu (genzazkezu, Ur.)

3.ª, al bagentzazke
—

2.ª, al bagentzazkezai

3.ª, al bagetzzazkei

ALMEN - ONDORE - ZALANTZ - LAGUNEZKOA

Si vos me pudiérais

Ol. Zi. Ur.

2.ª, al banezazu

3.ª, al baneza

2.^a, al banezazzai

3.^a, al banezazkei

Garai ontako beste esanera guziak *Baldintzazko-gauzezko* berak arten dituzte burundako eri guzietan, bakoitzak bere aldatza berakin. Onela *Si yo pudiera lo Ol. Zi.* an diole: al banezu, al banero; Urdian'en diole: al banezu, al banea ta I. ta Bakaiukua'n: al banezu, al bana eta onela...

Iruña iilk 1922 - VIII - 7'an.

Institut d' Estudis Catalans

(SECCIÓN FIOLÓGICA)

En cumplimiento del encargo que en las últimas sesiones me fué conferido de estudiar la Sección Filológica del *Institut d' Estudis Catalans*, salí de Bilbao para Barcelona el día 27 de Octubre. Como ya días antes participé por carta mi salida, pude empezar a trabajar la misma mañana de mi llegada. D. Pompeu Fabra, Director de la Sección Filológica, tenía ya puesto a mi disposición a uno de los técnicos de aquella corporación, al Sacerdote Mosen Antoni Griera.

I. Personal de la Academia

Siete son los académicos de número de esta Sección Filológica. Todos ellos residen en Barcelona o en sus inmediaciones. Vitalicios son sus cargos, como también los de los individuos que componen las otras dos secciones del Institut: Sección de Historia y de Ciencias. El Presidente y Secretario de cada sección tienen de sueldo tres mil y mil quinientas pesetas anuales, respectivamente.

Se reunen todos los jueves no festivos y tienen dietas de 25 pesetas por sesión. No publican las reseñas de las sesiones. En la del 4 de Noviembre, a la que tuvieron la amabilidad de invitarme, ni siquiera tomaron notas para hacer la reseña. Seguramente el

Director, en la visita que cada mañana hace al domicilio de la corporación, redactará el historial de sus actuaciones.

Tienen por miembros de honor a Gauchat, romanista suizo de Zurich; a D. Juan Alcover, de Mallorca; a D. Miguel Costa y Llovera, también de Mallorca, y al literato de Lérida Sr. Morera y Galicia. No tienen miembros correspondientes; pero en cambio tienen tres técnicos, ocho escribientes y ciento veinte colaboradores gratuitos, de los cuales solo unos setenta son asiduos.

II. Personal técnico

La Diputación de Barcelona otorgó hace unos años mediante oposición, tres becas simultáneas a estudiantes lingüistas. Los que las obtuvieron fueron a Alemania el año de 1901 a cursar filología. En Halle, junto a Berlín, estuvo dos años el ya citado Mosen Griera, un año en Zurich con Gauchat y otro en París aprendiendo la dialectología con Gillieron, y otras materias con Thomas y Roques y Jean Roi. Presentó su tesis de doctor en Filología en Zurich. El segundo becario, Pere Barnills, pasó tres años en Halle y uno en París con el abate Rousselot. Su tesis doctoral la sostuvo en Halle, no habiéndole sido reconocido su grado en España. Además de trabajar en el Institut dirige la escuela de sordo-mudos, aplicando a esta enseñanza la Fonética experimental. Ha fundado la revista *La Paraula*, sostenida por el Ayuntamiento de Barcelona y dedicada principalmente a la escuela de sordo-mudos. El tercer becario, Manuel de Montoliu, estuvo también tres años en Halle. De los ocho escribientes parece que sobran más de tres.

III. Colaboradores

Por lo que hace a los colaboradores, me extenderé algún tanto en dar a conocer su actuación por constituir esta sección uno de los nervios vitales de aquella Academia, y porque análoga sección instituida en el País Vasco, llegaría a tener la misma importancia dentro de la nuestra. La mayoría de los colaboradores asiduos del Institut (unos 70) son sacerdotes seculares y regulares, con un apéndice de farmacéuticos. Desde el año de 1913, se les envía mensualmente un cuestionario, a excepción de los tres meses de verano, dándoles un mes de término para la contestación. La Academia, además de costearles el franqueo de la correspondencia y otorgarles un diploma (1), les suministra gratis sus publicaciones, sin que sea necesaria y hoy por hoy ni posible otra retribución a su colaboración patriótica.

Cinco son los dialectos principales de aquel idioma: catalán occidental, catalán oriental, balear, roseñonés y valenciano. El cuestionario se imprime en papeles de diversos colores: rojo para los colaboradores del primer dialecto, blanco para los del segundo; el color amarillo representa al dialecto balear y el azul y el verde los otros dos dialectos.

Los técnicos Griera y Barnils que dirigen la obra del *Diccionari general de la llengua catalana* son los encargados de redactar el cuestionario.

He aquí los avisos que envían a cada colaborador:

Rogamos a nuestros colaboradores:

1.º Que no nos envíen las cédulas sueltas, se-

---

(1) Enseñese la muestra.

paradas del bloque, por no originar confusiones en la faena de clasificación.

2.º Que escriban las respuestas con tinta.

3.º Que *no incluyan nada de correspondencia* en los carnets que devuelvan por evitarnos *reclamaciones* y pérdida de tiempo.

4.º Que si a primeros de cada mes no reciben el correspondiente *interrogatorio* tengan la bondad de comunicarlo a las oficinas.

5.º Que procuren informarse bien con las personas ancianas nacidas en las localidades, antes de dar los *cuestionarios* por contestados. *Sobre todo que el buen deseo de remitir pronto los bloques a las oficinas no sea causa de que queden preguntas sin responder.*

6.º Que expliquen brevemente el sentido de las palabras o refranes que anoten o bien que acompañen el correspondiente modismo castellano o francés, por vía de aclaración, si buenamente lo conocen.

7.º Que no descuiden de poner el *nombre* respectivo del colaborador en la primera cédula.

8.º Que tengan la bondad de remitirnos en el término más breve posible los *cuestionarios* aún no contestados.

9.º Que procuren remitir contestado dentro de cada mes el *carnet correspondiente* para no retrársese insensiblemente en la faena.

10. *Que se valgan de la ortografía que les sea más familiar para las respuestas a los cuestionarios.*

11. Que por un exceso de escrupulo en la escritura no dejen de responder.

Veamos ahora hasta dónde llega la labor de estos colaboradores. De los datos que he obtenido bastará para tener idea suficiente del asunto, citar:

1.º Que el año de 1915 se enviaron 1.137 bloques cuestionarios y se recibieron con respuesta satisfactoria 545. El año siguiente fueron 993 los distribuidos; los recogidos, 458.

2.º Que el Rosellón y la Cerdeña han sido las comarcas menos accesibles para esta labor. En Cerdeña no han podido conseguir ni un solo colaborador. Verdad es que en aquella isla sólo en un pueblo, en Anguero, se habla el catalán.

3.º Que a fines de Diciembre de 1916 tenían dos colaboradores en el Rosellón, siete en las Baleares, veintidós en Valencia, veintinueve en catalán occidental y cincuenta y cuatro en el oriental.

Para llevar a cabo algo análogo entre nosotros había que hacer lo que allí: recorrer el país, escoger colaboradores, redactar el cuestionario y organizar una oficina especial; cosas que habrá que hacer cuando buenamente se pueda, pues por el momento tenemos bastante, además de los asuntos ordinarios, con la fundación y dirección de redacciones para la sección vasca de algunos periódicos diarios de Bilbao, Pamplona, San Sebastián, y si es posible también en Vitoria.

IV. Atlas lingüístico catalán

El encargado de formarlo ha sido el técnico Mosen Antoni Griera. Basado en los trabajos de su maestro Gillieron y ayudado para hacer el cuestionario por su compañero P. Barnils tiene ya todo el material recogido.

Ha visitado al efecto cien localidades; cinco del Rosellón (a Cerdeña espera ir algún día), quince de Valencia, catorce de la región aragonesa catalana...

etcétera. Tiene material para 3.200 mapas. Probablemente publicará (cuando surja alguien que costee la edición) 2.000; siendo de advertir que el Atlas de Gillieron baja algo de ese número. Ha gastado en viajes y recolección de datos (pagando jornales a los preguntados) de seis a siete mil pesetas. La impresión, sin incluir el papel, costará 15 pesetas por mapa, abarcando cada uno cien localidades. Harán una tirada de 300 ejemplares. El tamaño será de 0,50 × 0,32. El importe total podrá ascender a 45.000 pesetas. (Muéstrese un mapa).

Habiéndome incitado Mosen Griera a que emprendamos idéntica labor entre nosotros, diciéndome de paso que había que recoger vocablos, marcando con signos especiales (los de Gillieron) los fonemas el grado de abertura o cerradura de vocales, etc., etcétera, me declaré impotente para esta labor a pesar de mi pasión por el trabajo y de la fineza de mi oído musical. Entonces, se me ofreció él a venir un verano a nuestro país, asegurándome que en compañía de un docto euskerista, y trabajando ocho horas diarias, podría llevar a cabo esta labor en un verano.

Mosen Griera ha tenido que introducir dos signos entre los de Gillieron: para designar la z castellana y para indicar la gutural jota. Algo así habría que hacer para representar toda nuestra gama fónica. Pero en esto entiendan los académicos de número o correspondientes que, alternando por dialectos, se dispongan a acompañar en esta labor al docto y simpático catalán. Según él, no pasaría de 3.000 pesetas lo que importaría la recolección de los materiales necesarios.

Traigo nueve mapas de muestra. En el primero están numerados y designados 62 pueblos en que se habla el catalán oriental. En los otros ocho figuran,

junto a los números que designan las localidades indicadas en el primer mapa, las palabras correspondientes a *cordero*, *coladera*, *silos*, *gemelos* (seres animales), *pájaro*, *murciélagos*, el *hollín* y los *colmillos*. Tomemos como ejemplo el octavo mapa destinado al vocablo *hollín*. En su número 1, correspondiente al pueblo de Campo en el Aragón Catalán, se dice *el follín*; en el número 9 (pueblo de Escaldes) dicen *lo restaldi* y *la surje*; en el 62, correspondiente a la ciudad de Barcelona, se valen de *le suje*. Inexperto en estas lides no sé a punto fijo cómo se pronuncian estas palabras, pues en la primera de ellas la vocal *o* tiene dos signos diacríticos, tres la vocal *i*; en el vocablo *restaldi* la vocal *e* aparece con dos, con otras dos la vocal *a* y con tres la *i*, los mismos que la de *follín*. En el vocablo barcelonés *suje* la *u* tiene tres signos de esta especie, uno la *j* y otro la *i*. Lo cual nos demuestra que para llevar a cabo una obra semejante entre nosotros necesitamos de un sujeto especializado como Griera autor del Atlas lingüístico catalán, o que uno de los nuestros se especialice a fuerza de años y dinero.

Hablando del suyo dice el lingüista catalán que procuró escoger aquellas poblaciones que son consideradas como centros comarcales o que pueden ofrecer un tipo de hablar más arcálico. Suya es también la advertencia de que la gran unidad de la lengua catalana no exige una gran densidad de puntos. Para formar el Atlas de nuestra lengua tenemos nosotros la ventaja de que el territorio en que se habla es mucho más reducido y se puede recorrer en menos tiempo; pero también la gran desventaja de su segmentación, de su división y subdivisión en dialectos, subdialectos y variedades.

El obstáculo más grande para una buena recolección de datos está, según el citado especialista, en la falta de buenos sujetos aptos para esta labor. Muchos, me dijo él, temen el ridículo o se hastian de estar sometidos a un largo interrogatorio de tres o cuatro días, a hablar un lenguaje híbrido, por haber vivido en otras localidades. Al preguntarle yo qué daba de recompensa a los interrogados, me dijo que de diez a veinte pesetas diarias. De aplicar esa tarifa en los mil interrogatorios que he tenido que promover para recoger los datos de mi Diccionario y Cancionero no me hubieran sido suficientes las 40.000 pesetas que concede de subvención Bizkaya a esta Academia.

V. De la Fonética experimental

El ya citado Pere Barnils, técnico del Institut y especializado en esta materia bajo la dirección de Rousselot, me suministró los datos que aquí he de consignar.

Asistió él al primer Congreso Internacional de Fonética experimental celebrado en Hamburgo y se fijó, entre otras cosas, en que eran muy escasas las comunicaciones presentadas por los lingüistas en comparación de las presentadas por físicos psiquiatras, maestros de sordomudos y psicólogos. Ya de vuelta, presentó una breve memoria a la Diputación de Barcelona pidiendo en ella la adquisición, para el *Institut d' Estudis Catalans*, de los aparatos más necesarios de Fonética experimental. Fué bien acogida la exposición del fonetista. De seis a siete mil pesetas costó la instalación del nuevo laboratorio. Como su sostenimiento costaba mucho, la Mancomunidad ordenó que no se hiciesen más experiencias. Para que

el que suscribe pudiera ver funcionar los aparatos fué necesario que en la visita de cortesía que, en compañía de Pompeu Fabra, hizo al presidente de la Mancomunidad Catalana, obtuviese de éste el necesario permiso; y cuando, ya recogidos otros datos, me disponía a ir a casa del Sr. Barnils donde tiene instalado su laboratorio, supe por él que tenía una niña en trance de muerte; aguardé un par de días a que se repusiera, y viendo que la enfermedad podría durar y que no era de primera necesidad ver funcionar unos aparatos que hoy por hoy no nos habían de reportar utilidad, volví a Bilbao sin cumplir este mi deseo.

Nuestro compañero G. Lacombe, residente habitualmente en París, podrá darnos cuenta del Laboratorio Fonético de la Sorbona el día que se estime oportuno.

VI. Butlleti de dialectología catalana

Es el órgano oficial de la Corporación. Sale regularmente dos veces al año en cuadernos de 48 páginas o una vez en tamaño doble. Nació el segundo semestre de 1913. Cuesta 4 pesetas la suscripción anual en España. La redactan los tres técnicos empleados de la Sección Filológica y de vez en cuando el Director Sr. Fabra. La reparten gratis a los correspondentes y la cambian con revistas lingüísticas. Ha tenido aceptación entre los romanistas y hacen de ella una tirada de 300 ejemplares.

Es fácil imaginarse cual podrá ser en términos generales su contenido. Como cosa curiosa y digna de ser imitada por nosotros, citaré la lista que figura en las tapas del número doble de 1919:

Llista per ordre alfabetic dels senyors que com-

ponen actualment el cos col-laboradors del diccionari catalan.

VII. Otras publicaciones

Sin contar las obras que han dado a luz la sección histórico-arqueológica y la de ciencias del Institut Catalán, sólo la filológica cuenta ya un buen número de libros originales o traducidos. Entre los segundos hay himnos homéricos, algunos libros sagrados, las geórgicas de Virgilio, la Germania de Tácito y Mireia de Mistral. Hasta doce son las obras originales que en tan corto espacio de tiempo llevan publicadas, entre ellas una gramática catalana de P. Fabra, y tienen en preparación el Diccionario de la rima y el volumen primero de la *Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum ibericis versionibus*.

VIII. Luchas

También allí ha tenido la Academia contrariedades que sufrir, obstáculos que allanar y disidencias que lamentar. Conocido es de todos nosotros el cisma de Alcover, el cual, con su *Calaixera* bajo el brazo, salió del Institut dando portazos, que repercutieron aún lejos de Cataluña. De las cuarenta publicaciones periódicas catalanas que se conocen, todas menos dos siguen la ortografía del Institut, que son la *Gaceta de Vich*, dirigida por Collell, anciano canónigo de Vich, poco amigo de novedades, y un papelito llamado *Costa de Llevant*.

No sé a qué obedece la autodisensión, por decirlo así, que he observado dentro del mismo Institut. Tienen para sus colaboradores una ortografía que en sus

mismos libros no la respetan. La primera regla que establecieron para aquellos dice: todas las vocales acentuadas en la pronunciación se escribirán acentuadas, empleándose el acento grave (˘) si la vocal acentuada es una *a*, una *e* abierta o una *o* abierta; y el acento agudo (ˊ) si la vocal es una *e* cerrada, una *o* cerrada, una *i* o una *u*. Dicen también a sus colaboradores que no se valgan de la letra *c* como hasta ahora sino de *k* en vocablos como *car*, *cap*, *caure* y de *s* en *cel*, *cert*, *nació*. Y ninguna de estas dos reglas ni de varias otras dadas a los colaboradores no se guardan ni en los escritos del *Butlleti* ni en la *Biblioteca filológica*. Sólo en el Atlas lingüístico aparecen las *k* por *c*, *ñ* en vez de *ny*. De aquí surgió primero la indecisión y perplejidad de todos y el retraimiento de algunos colaboradores, segundo, la necesidad de crear una oficina de corrección de pruebas.

IX. La Biblioteca

Digamos, siquiera, algo acerca de la magnífica *Biblioteca de Catalunya*, que así se llama la del Institut d' Estudis Catalans. Fué inaugurada el año de 1914, habiendo costado siete años su organización. Es un edificio lindísimo adosado al Institut, restaurado por el mismo presidente de la Mancomunidad arquitecto Puig y Cadafalch. La sección mejor nutrida es la de ciencias. De la filológica nos mandarán el catálogo cuando lo tengan impreso. Para ordenar las fichas se valen del sistema decimal bibliográfico bruselense. Una idea clara de este sistema la dió el P. Eguía en la revista bilbaina *De broma y de veras*. Ví allí que en vez de muebles ficheros tienen para este objeto pequeños álbums muy manejables hechos en

Roma. *Stabilimenti staderini*. Cada fichero costaba antes 10 pesetas.

Muchísimos miles de volúmenes cuenta ya la *Biblioteca de Catalunya*. Al preguntar yo al secretario Ramón d' Alós cómo en tan poco tiempo se han hecho con ellos, me dijo que les sirvió de base la Biblioteca de Agulló; (1) de cuatro mil y pico obras, adquirida a su muerte por el Ayuntamiento de Barcelona al precio de cien mil pesetas. Muchos, como por ejemplo Prat de la Riva, Felipe Pedrell, Fernando de Sagarra..., etcétera, legan sus libros a esta Biblioteca.

Para terminar, pido que nuestra Academia envíe un voto de gracias al Presidente de la Mancomunidad y otro al Director de la Sección Filológica D. Pompeu Fabra, extensivo a todos sus compañeros de academia y a los técnicos y empleados subalternos de aquellas oficinas lexicográficas por la fraternal acogida de que ha sido objeto de parte de todos ellos, durante su estancia en Barcelona, este que ha tenido el honor de leerlos esta Memoria.

RESURRECCIÓN MARÍA DE AZKUE

---

(1) Su Diccionario lo están editando en fascículos, habiendo salido hasta ahora ocho.

"BAI" TA "EZ" ADITZ AUREAN

Itz biok enda batekoak dira: bayetza ta ezetza dikuŕe: gaztelerazko «sí» ta «no» direana, orixe berori dira, besterik ez. Saŕi baño sariago erabili oi dira-ta origaitik-edo, aditz auŕean bein baño geyagotan izki bana galtzen dabe: *ba naz*, enintzan.

Edo bakaŕik edo aditz auŕetik doaz beti, erderazko «sí» ta «no» bezelaxe: augaitik-edo aditz aurízkiak direala diñoe batzuk; nire aburuz, erderazko «sí» ta «no» aditz-aurízkiak izango diran egunean, gure «bai» ta «ez» be olako zerbait izango-edo dira: baña bien bitartean, ez.

Geyenetan aditz-auŕetik dabiltzalako, euskaleriak aditzakin batu ditu ta idazlerik geyenak be aditzari iratsi dautsez, ori dala-ta eŕiak aditzetan sartu dituan aldakuntza guztiak edo geyenak beintzat, ontzat emonaz. Nire eretxi txikaréz, aditzai iratsi barik, bereziki ta oso-osorik idatzi bearí litzakez beti.

“BAI”

Euskaleriak aditz-auŕean bai’ren ordez beti-beti «ba» esaten dauala diñoe: baña «ezta» ta «bai-da» eŕiak darabiltzala ta «eztabaidea» ortik sortu dala iñok be ezin ukatu daike. Euskaldunak euren artean eztabaidea darabilenetan ȝegaitik esaten dabe beti «bai-da» ta iñoz bez «ba-da»? Euren bayetzari indarí geyago emoteaŕen, esaten dabela edonok daki: augai-

fik bere bayetza sendoago egiteko aldia dala-ta, ba'ren ordez bai darabilan idazlea, eriagaz dabil.

2.º Baña eztabaidarik ez dagoanean be, aditz-aurretik «bai» oso-osorik bein baño sañago erabilten dau eriak. «Oingo etori da, ba? Bai da etori»: neure erian eta neure belariakin olako esakunak sañi entzun doda. Oraindik egun asko ez dala, nire irakasle-lagunak bost edo sei urteko umekondo bateri esan eutsan: zeu Nabarniz'en izan zara, eta mutikotxuak «bai naz» biribil-biribil erantzun eban. Egun aretan-fxe, etxeruntz gentozala, emakume biren autua entzun gendun: euretatik zañenak gazteenari esan eutsan: oingotan denpora asko daroye ta onek erantzun eutsan: Bai daroye: arek joan zirala, etc. Neure irakasle-lagunari diñotsot: eriak ez dauala esaten eta ona emen, aratsalde baten biñitan dantzugu. Eta berak erantzun eustan: ¿eriak ez dauala esaten? ori diñona goña-edo da, eriak aditz-aurretik be «bai» bete-betea sañi esaten dau-ta. «Bai daroye esan dauan emakume ori aulesiaŕa da: lengo mutikotxua, lekeitiaria». Nire irakasle-laguna zuzen egoan. Añezkero belariak zurago erabili dodaz eta kalean jolasten ebiltzan umeai aditz-aurretik «bai» ori sañi entzun dautset Lekeitio aldean, andi ta txikiak auŕez esaten dabe: edera da gero au! Bai da. Gaiztoak dira gero eurok! Bai dira ta onelan beste askotan be.

3.º Norbaitek esango dau, bear ba-da; bedi, baña aditz-aurretik «ba» sañago entzungo dogu beste «bai» ori baño—Eta oregaz zer? Eriak «bai» ri bere i ori sañi jan egiten dautsala-ta, idazleok be i ori barauste-kotzat edan bear ete-dogu? Ori paitaŕa baño be barausteko txaŕagoa litzake. Eriak auŕez, notiňo, notaki, notakaŕ, notarabil; onetiňo, onetaki, onetakaŕ, onetarabil; oŕetiňo, oŕetakaŕ, oŕetarabil, oŕetaki; are-

tiño, aretaki, aretakaí, aretarabil eta abar esaten ditu; baña itz bi o'reikin bat egin eta biak alkaí iratsita idatzi dituan idazlea ¿zein da? Bai naz, bai-dator etcétera, eriak ez dituala erabilten eta, baríkeri igeria-fitzat daukaguz: Notaki, onetaki, o'retaki, aretaki eriak darabiltz; baña ontzat ez doguz emoten eta eriaren okeña zuzendu egiten dogu. Batean bai, bestean ez izegaitik ori?

4.º Itz au aintziña ta beñola «bai» esaten zala-ta orain be osorik ogutzi ezkerro, «bai» litzakela orok autoítu bear dabe. Urlia etorri ete-da? Bai, bai jauna; bai, andrea Urlia etorri ete-da? Ba da etorri. Lengo «bai» arek eta oingo «ba» onek ikuí bat dauke; gauza bat eta bardiña adierazten dabe. Ori ta guzti be, arako lenengo a «bai» eta bigaén au «ba» idatzi bear ei-doguz: baña nik diñot eta zuzen nagoala dirudit: itz bakaña ta ikuí bardiñaz darabilgun itza ¿zer dala-ta idatzi bear dogu, batean batera ta bestean bestera? Kirol-zale egin ete-gara? (Beste aldi batzu- etan be aditz-auretik «bai» erabilten dogu: orain esatera nuana bai dala polita (Lardizabal); iorixe bai dala gauza ederá! (Uruzuno): Jesusen Biotzaren Deya 1920 Uñila. Ementxe bai egin dogula, etc. (S. Altube). Orixo bai dala guzuí galanta! Bai ote? Bai ote-daki? (Azkue) Oraintxe bai ikusten dot. ¿Zegaitik esan bear ete-dogu batzuetan onelan, eta uñengoan bestera: ba da polita; ba da ederá, ba daki, oraintxe ba dakust, ikuúpen bardiña dauan itza era bitara idazten dogularik?

5.º «Bai» ren ordez «ba» idatzi aíen zalantzarak iñoz be ez ei-dago idatzietan: ostera, «ba» ren ordez «bai» idatzi ezkerro, euskalkien arteko nastea ei-dator. Nire eretxiz, «bai» ren ordez «ba» idatzi ezkerro, zalantzadun idazkerak legokez eta ba'ren ordez bai idatzi

ařen, euskalkien arteko nasterik ez letoiře: baňa ba'letoř be, neste ori kentzea sartu dauen euskalkiari dagokio ta ez besteai.

1.º Baldintza adierazten dauen «ba» ta bayetza dikuřana, eřiak ež ditu bardin oguzten: badakař, «si lo trae» ta badakař (bakar) «sí lo trae», eřiak oguzkeran berezten ditu; baňa idatzietan ſzelan berezikor ete-doguz? Ikuřen bat-edo ipiňita? Bai, noski; baňa ori baňo «bai» idatzi obe da. «Bai» ren ordez «ba» idatzi ezkero, zelan irakuři be ezin jakin geinke, esakunaren aimaira eldu arte beintzat:

Aita ba-datoř eta zure eskubarea ba-dakař, irurok joango gara basora.

Aita ba-datoř eta zure eskubarea ba-dakař.

Aita ba-doa ta zu non zagozan ba-daki, bera be ořtxe geldituko da.

Aita ba-doa ta zu non zagozan ba-daki.

Norbaitek esan lei: bayetza danean ez idatzi ořelan, bestetara baňo: Ba-datoř aita ta ba-dakař zure eskubarea (be): onelan idatzi ezkero zalantza biderik ez dago. Bai, ori egia da; baňa ori eřiari auřeak artzea be *bai* da.

Baldintzadun esakunai «ba» ren auřetik baldin ipiňi... ta kitu: ori egin ezkero, zalantza biderik iňoz be ez legoke. Baňa, gogoak emon dauskula-ta ori egitea ſbařikeria ez ete-da ba?

Bizkayan euskaldun gitxi batzuk bai, baldin ori oparo erabilten dabe; baňa beste enparau guztiak, gitxitan baňo ez. Baldintza adierazo nai dogun bakořtsean, ba'ren auřetik «baldin» ori idatzi bear bagendu, ionak gengokez! Bizkai'ko euskaldunik geyenai zer diňoen eta zer darabilen ez dakiela esan bear izango geunkioe.

Baldin ori *pleonástico* ez al-da? «No tiene traduc-

ción directa; su oficio es dar más fuerza a la condición» (Azkue); baña pleonasmo'ak ez dira auréz eralbiteko, noizik-noizera ta aldi egokia danean baño. «Gaur ba-dator «eta» baldin gaur ba-dator», nire ustez ez dira bardin: gaur ba-dator, si viene hoy: baldin gaur ba-dator, si acaso viene hoy, si es que viene hoy. «Gaur ba-dator, biar goizean Bilbora joango gara»: ori diñoanak etoríko dalakoen ustea darakus: «Baldin gaur ba-dator, biar goizean joango gara»: au diñoanak etoríko ez ete-dan bildurá, etoríko dalakoen itxadona baño obeto adierazten dau. Eta «baldin» biíritan esan ezkerro, bete ezin daiteken baldintza adierazteko, berebizikoa dirudi:

Eta baldin *da* baldin jayo balitz muti// Arrese
Kirriloak urratzen bearko eban i// Zorigach bi

2.º Bayetza adierazteko, bai erabiltea neste-bidea ei-da, euskalki batzuk bai ori erderazko «pues» adierazteko darabile-ta. Erabili bai darabile; baña bait'en ordez eta, augaitik, aditzaren lenengo izkia, al dan guztietan, gogoŕtu daroe: Baitakik bidea, Baititeke, Baitzinauden, Baitoa etc. Aditza n'gaz asten danean, olakorik ezin egin daitekela esango dau norbaitek. Egia da ori; baña ez'ek be orelako gertaldietan, alda-kuntzarik sortu barik, galtzen dau bere «z»; eneban enetoren, enebilan etc. «Ez» osotu egin bear litzakela gero dakuskegu: bai ta bait oŕekin beste oŕenbeste egin bedi... ta kitu.

Bai'ren ordez «ba» erabilten laburditaŕak nagusi dira: «Ni ba aspaldi zeta zu? — Bi oren huntan ba — Ni ere ba — Ba ni ere». Eŕiak an eta emen berenak egiten ditu: berak nai dauana egiten itxi ba-dayogu, urte batzuk baŕu aldakuntza ta laburkuntza bariak

eukiko doguz: bakaŕ (ba-dakaŕ) baki (ba-daki) luzee-giak dirala-ta, «kaŕ, ki» be oŕetarako naiko dirala irakatsiko dausku. Laburditaŕak gaur bai’ren ordez «ba» darabile, dirudianez; biar... ez dakit, baňa orain-go, agian, labuŕagoren baten bila-edo dabiltz. Guk «bai» osorik; aek euren bait osorik eta aditzari iratsi barik idaztea, ori litzake gauzarik zuzenena nire ustez. Onelan, iñori ezer kendu barik, bakotxari berea emoten yako eta au zerbait baňo geyago da, *zuzena baita* (bait da).

''EZ''

1.º Geyenez aditz-auŕetik dabilelako aditz-auŕizkia dalakoan, idazlerik geyenak aditzari iratsita dautse; baňa geyenez aditz-auŕetik ibiltea, aditz-auŕizkia izateko ez da naikoa. Etoŕi al-da edo etoŕi da-ala? Ez, ez jauna, erantzuten doguneko «ez» ori eta «ezta-etoŕi» diňoguneko «ez» au bat-bat dira. Ekaŕi zendun? *Ez* edo eneban ekaŕi; lenengo «ez» eta bigaŕen «e» ez dira gauza bi, bat eta berbera baňo: «ez, ez jauna» diňogunean ez da aditz-auŕizkia «adverbio de negación» baňo. Aditz-auŕetik doanean, antxe doalako beste barik, aditz-auŕizkia egiten eteda? «Bai» ta «ez» izkuntza orotan, geyenez aditz-auŕetik doaz eta nai-ta-ez antxe joan beaŕ dabe, ba-yetza ta ezetza aditzari dagokiozan ezkerro; baňa euskeratik lekot, aditz-auŕizkitzat iñok be ez daukaz. Euskeran ¿zegaitik ete-dira ba aditz-auŕizkiak? Eta itz bat eta bakaŕa izanik ¿zer dala-ta idatzi beaŕ ete-dogu batean «ez» bestean «e»?

2.º Baneban eta eneban alkarkideak dira; biak ižki bana galdu dabe: eztaki, eztator, ezkara etc. ta notiño, notaki, notakaŕ be alkaŕen antzekoak: etzan,

etziran eta iltzan, egontzan, altzera, altzerate oneik be alkaǵgandik uŕun ez dabiltz. Aldakuntza guzti oneik, aitaturiko itz oŕeik bata-bestearen jaŕai saŕi erabiliaren ondorenak dira: aldakuntza oŕeitan itz biren arteko aboskera edo izpiakerea dakusgu ta neuŕi bardińaz neurtu bear direala dirudi: edo guztiak artu edo guztiak laga.

Arana-Goiri'k, bere idazkerea erabilanean, eztator, eztaki, ezkagizuz, ezkara etc. idatzi eban beti; baňa nire aburu txikaŕez, berberak idatzitako arau oen auŕka: «Para el uso general de la Fonética, juzgo deben establecerse como reglas de buen criterio las siguientes: 1.ª Una voz no debe influir fonéticamente sobre otra, aunque esté contigua». (Lecciones de Ortografía del Euskera bizkaino, pág. 163). Ez eta daki; ez eta gara; ez eta neban etc. itz bi dira, saŕi askotan banan, bakotxa bere aldetik dabiltzan itzak. Zer dala-ta idatzi bear dogu, ba, batean «daki» bestean ez-taki; batean gara, bestean ezkara, batean neban, bestean eneban? Daki ta taki, gara ta kara, datoŕ eta tator etc. aditzaren era bardińak ez al-dira? Ikuŕ bat ez al-dauke? Baňa eríak oŕelantxe oguzten ditu-ta. .? Eriak, notaki, notakaŕ, onetaki, onetakaŕ etcétera be esaten ditu; baňa itz bi nastau dituala-ta, eríaren esakera oneik iñok be ez ditu aintzat artzen. Eta beste oŕeik bai? ¿cur tam varie?

Antzińako idazle batzuk, ezdator, ezdaki, ez neban etcétera idatzi eben; geyenak eztaki, eztator, ezkara, eneban etc.; baňa onelan idatzi ebenok, iltzan, egontzan, altzera ta beste onein antzeko asko be idatzi eroezan eta onetan jaŕaigarí ez dirala orok dińogu. Antzińako euskal-idazle oŕeik euskera irakasteko asmoz bein be ezeben idatzi, erderarik ez ekienai euskeraz beste zerbait irakasteko asmoz baño. Gaur

egunean, edozein gai darabilgunean be, bide batez, euskera irakasteko asmoz idatzi bear dogula dirudi, au be noz-edo-noz egin bear da-ta; baña euskaldun irakuŕleak nozbait euskera euskalizti edo gramatika arauz ikasi dagien nai ba-dogu, umekeriak alde batera itxi-ta, aditza, auŕetik beintzat, beti garbi, neste barik, soil-soil idatzi bear dogu. *Aurizkiak* aditzetik berezi aŕen, atzizkiak bakaŕik be askotxu dira-ta, euskal-aditza umeai ondo irakatsi nai dautsenak zeregiñik asko izango dau. Gauza oneik eŕezago egin bearéan, gatxago egiteko asmoetan gabiltzala dirudi.

«Ez» aditzai iratsi eta itz bakaŕa bai’liran idazteak, gaiztasuna, iluna, ta nestea baño besterik ez dakar.

Aditza ikasi-ta gero be, irakurten diarduan ume-txuak onelako itzak; ezta, eztator, ezkara, ezkenduan, eztaramate, etzan, etziran, etzitzaison etc. aurkitu badagiz eta zer diran itandu ba-dayogu, zuzen erantzungo dauskunik ez uste izan: azaldu bear izango dautsaguz eta azaldu ta gero be zeintzuk aditz eta aditz-erak direan eŕez igariten ba-dau, gaitz erdi. Bada-torkit, ezpadator, bagiñazen (bagiñoazen) balego, ballira, eziñeike (ezin neike) badezakezu, bazezakean, *badaukazuta*, badata, badirata, badauzkaguta, ezpazait, eztaba, eztogota, eztauaketa, etzegoan, etzuten: oidira, oiziran, oizuan, oida, oitzituzten, omendira; alda, aldezakegu, alabi//, aldrit, albadet, albanu, ezal-deitzazu, ezaltzerate, ezotezuan, ezotediose, ezaldau-kagu, ta beste oŕelako asko ta asko, umeak azterketa edo analisis ondo egin al-izateko, neste-boŕaste laŕegi dira. Etoŕi aldira? ta aldira (denporara) etoŕi: joan altzera? eta altzera joan da txoria; ernetzen bada ta egizu bada ta onein antzeko beste batzuk neste txáragoa dakaŕe. (Garoa).

Eta I-ta-no-aditzaz ilun eta neste geyago: yoak,

etxoak; yiñok, etxiñok: bayakiñat, etxakiñat (etxakianat); yagiñadan, etxagíñadan; yakusen, eixakusen; yabilk, etxabilk; yaukak, etxaukak t. a. Oneik eta beste onein ideko enparau guztiak be ontzat artuko ete doguz? Baña etxiñok, etxakit, etxakat, etxarabilk t. a. eríak esaten dituala-ta, orelan idatzi ba-daiguz, notxiñok, notxakit, notxakat, notxarabilk t. a. eríak orelantxe oguzten dituan ezkerro, alkartuta, itz bakaá bai liran, idatzi bear geunkez. Eta au egin nai ez ba-da, beste ořeik be ez bediz egin.

Arana-Goiri'k asikeran aitatu dogun «ba» oretzaz, auxe esan eban: bayetza dikuíanean, «bai» idatzi bedi, aditzari erantsi barik; baldintza dikuíanean aldia berenez eta nai-ta-ez baldintzadun ba-da, «ba» ori berezkatz edo apostrofo batekin-edo, aditzetik albait gitxien berezi bedi: aldia berenez baldintzadun ez dalarik, geuk baldintzadun egiten dogunetan, *guion*-txiki bategaz pizka bat geyago bereztea, egokiena litzake.

Nik ondo deritxot; baña ikuí ořein ordez beste ego-kiagoen batzuk, norbaitek ba lekarz, aek itxi ta oneik artzeko gertu nago. Zelan edo alan, *aurizkiak* diralako oneik guztiok (bai, ba, 'ba-, ez, bait, baldin, balin, bide, bear, omen, ote, othe, ete, al, aal, oi, othoi uste, gogo, ari) aditzetik berezi ta aditza aldakuntza barik, bayetza ta ezetza dikuíanean bietan bardin idatzi bear litzakela deritxat. Umeai euskal-aditza irakasten diarduan irakasleari atzizkiak bakařik be zeregin eta lořik asko emongo dautse-ta.

Eguskitza.

BAI-ADITZ IRIBIATU-AUREAN

(Eguzkitza euskaltzainaren txostenari erantzumenen.)

1. *Bai ta ez.* «Itz biok, dino Eguzkitzak, endabatekoak dira: bayetza ta ezetza dikuŕe: gaztelerazko *si ta no* direana, orixe berori dira, besterik ez». Erantzumena. Gure *ez*-ek erderazko «ni» bere adierazotendau; orduan «conjunction» da ta, onetariko itz guztien antzera, «atono» izan doa. *Ez bata ez bestea*, no lo uno, no lo otro. *Ez bata ez bestea*: ni lo uno, ni lo otro.»

2. «Saŕi baino saŕiago, dino gure lankideak, erabilí oi dira ta origaitik-edo aditz-aurean bein baño geyagotan izki bana galtzen dabe: *banaz, enintzan*». Aditz iribiatu-aurean esatea zeatzago edolitzake. Guztioik dakizunet, aditz muge (infinitivo) bat askotan erabilten dogu *imperativo* bailitzan eta orduan osoosorik gelditzen da aditza, aurétiak *ez* euki aŕen. Egunero esan ta entzun oi doguz onelango esakerak: *ez garbitu ori; ez yausi, maitetxo*. Entzun dodaz oŕegaitiño aldakuntzatxo batzuk: *etxaramon* (B-nu) (no le hagas caso) *ez yaramon-en* ordez; *etxauna* (Baztanen ta Oztandianon) *ez yauna* esateko; Zuberon *etxit, ez txit* oguzi-bearean ta beste bat edo bestetxo, guztiz gitxi.

3. Eguzkitzák. «Edo bakaŕik edo aditz-auretiak doaz beti, erderazko *si ta no* bezelaxe». Beti *ez*. *Ez ta imperativotzat* darabilgun aditz baten artean saŕi

erabili oi doguz beste itz batzuk bere. *Ez Jaungoikoa-gaitik inori kalterik egin. Ez berandurarte egon etxera etofi barik.*

4. «Augaitik-edo, dino Eguzkitak, aurízkiak di-realda diñoe batzuk.» Eztakit nire auñetik inok aurízkitat agertu etedauzkuzan; baina, *gramatiketan ezañen, idazkietan beintzat gure egunotararte euskalari geien-geien-geienak aurízkitat erabili dabez.* Eta onezaz ganera eriak, euskera-yaube dan eriak, euskalki guz-tietan onelantxe erabili dauz. ¿Zelan dakizu, esan daiket norbaitek, zelan dakizu eriak *ezkara etofi, banengoan neu* diñoañean, *ez ta ba* iratsita ala irastzaka darabiltzan? *Los fenómenos fonéticos de permútación nacen de choque de sonidos* (aotsen alkar yetetik aldakuntzazko ostagiak sortzen direala) edozein Fonetica-liburutan irakuí daikegu.

5. «Nire aburuz, dino gure lankide onak, erde-razko *si ta no* aditz-aurízkiak izango diran egunean gure *bai ta ez* be olako zerbait izango dira; baña bien bitartean *ez*. Erderaz aurízki (prefijos) ta atzizki (sufijos) eztirean itz asko aurízki ta atzizki doguz guk: «según dicen» (itz bitan erdaldunak) *dinoenez* (itz baten guk); «para mí» (bitan) *niretzat* (batan); «con el hombre» (irutan) *gizonagaz* edo *gizonarekin* (bat-en); «cuando vengan ustedes a mí» (bost itzetan), *zatorkidazenean* (batan); desde el mismo momento en que nos veáis vosotros (bederatzitan), *gakutsueza-netixek* (bakar baten). Azken itz *desde ta el* la misma ta *en ta que ta nos ta vosotros* gure izkuntzan aurízki artizki ta atzizki doguz. Oregaitino, onelangotzat, erabilteko, erdaldunak euren itz oñek alkar-iratsiarte egotekoak bagara, bene-benetan, gizonak, egoaritsu ta trentin (pachorra) andikoak gareala erakutsiko dogu. Erderea ezta euskerearen neurí gure eguneta-

rarte izan. ¿Euskaltzaindiak auferantzerako neuritzat artuko etedau?

6. Eguzkitzak. «Geyenetan aditz-aurretik dabiltzalako, euskaleria aditzakin batu ditu ta idazlerik geyenak be aditzari iratsi dautsez». Erantzumena. «Aditz-aurretik dabiltzalako ala aditzarenak direalako? Aditz aurretik darabilguz *oinez, itxasoz, eznez...* *oinez goaz, itxasoz daroagu, eznez beterik* (eztogi esaten *goaz oinez, daroagu itxasoz, beterik eznez*) eta z azkenki «modal» orek *eztau aditzean inoiz aldauntzarik egiten*. Eztogi ez esan ez entzuten: *oinez koaz, itxasoz taroagu, eznez peterik, ezkoaz, ezta-roagu ta ezpalitz-en antzera*. ¿Zegaitik *ezkoaz, ez-taroagu ta ezpalitz* bai ta *oinez koaz ta lagunak ez?* Arek, aditz-aurretik ibiliaz ganera, aditzenak eta adizki (partículas verbales de conjugación) direalako; onek, aditz-aurretik ibili ařen, euron buruen jaube «independientes» izanagaitik. Onelantxe gipuzkoerazko *zai gera ta bizkaierazko eurai daroatsez ta mairik mai narabile eztauz inok inoiz ez entzun ez idatzi izango za gera, eura daroatsez, mairik ma narabile, bagera ta badaroatsez ta banarabile entzun ta ebagi ta idatzi oi daroaguzanez.* ¿Zegaitik? Itz gitxitan: *bai auřizki dogulako; besteok bařiz aurítz bai ta auřizki ez.*

7. Eguzkitzak. «Idazlerik geyenak be aditzari iratsi dautsez, ori dala-ta, eriak aditzetan sartu dituan aldakuntza guztiak edo geyenak beintzat ontzat emonaz. Nire eretxi txikařez, aditzai iratsi barik, bereziki ta oso-osorik idatzi bear litzakez.» Gure lankide gartsu-ta sakonak, uste dodanez, zio auxe dauko *bai ta ez iratsi barik aditzai ganeratu bear geukezala esateko: bereber, eskuko edo menderatzaka «independientes» direala.* ¿Ezalda egia? Gatozan arira. *Ni ta gu ta zu bai ta ez baizen bereber «independientes»*

doguz eta aditz iribiatuari ezarten dautseguzanean eztoguz osorik esaten. *Nago, gagoz ta zagoz* esaten dogu ta ez *niago, guagoz, zuagoz*. *Ni ta gu ta zu* akatza kenduta darabilguzanean *iez ta bai* zegaitik eztoguz erabili bear?

8. Goazan auéra. Eguzkitzak. «**Bai**. Euskaleriak aditz-auŕean *bairen* ordez beti beti *ba* esaten daula diñoe; baina *ezta ta baida* eriak darabiltzala ta *eztabaidea* ortik sortu dala iñok be ezin ukatu daike. Euskaldunak euren artean *eztabaidea* darabilenetan *iez* esaten dabe beti *bai-da* ta iñoz bez *ba-da?*» Erantzumena. *Eztabaida* baino leku geiagotan esaten da *eztabada*, erderazko «disputa» adierazoteko. Nire iztegian iru euskalki dira *eztabadadunak* (BN, L, S), *eztabaidadunak* bi (B, G). Lenengoaren era-toŕi (derivados) bi batu nebazan: *eztabadakari* «disputador» ta *eztabadakatu* «disputar». *Eztabaidaren* eratorírik eneban batxo bere batu al izan. Badira, ganera, Bizkayan bertan *eztabada* esaren direan lekuak: nire Amaren ería, Mundaka gitxienez. An bik izka diarduenean, batek *ezta* badino, besteak *bada* erantzuten daki, ez, Lekeitio legez, *baida*. Ezta beraz zuzena gure lagunaren eritzia beti izkaldietan *baida* esaten dabela. Lekeitio *eztabaida* esan daroagu. *Bai* ori indar geiago emoteko erabilten dabe izka diarduenak. Baita, len noizbait emen aitaturiko *baiz* bere esaten dabe *eztabaidetan*. *Ezta* batak, *baida* besteak; *ez* batak, *baiz* besteak; batak *ezin*, besteak *baizin*. «Euren bayetzari indar geyago emotearén esaten dabela edonok daki, dino Eguzkitzak: augaitik bere bayetza sendoago egiteko aldia dala-ta, *ba'ren* ordez *bai* darabilan idazlea eriagaz dabil» Eta nik diñot «*ba-ren* ordez *baiz* darabilen idazlea eriagaz dabil. Ea, mutilak, eriak tokirik geyenetan darabilena

itzita nunbaikoak artu daiguzan: *Bai-baiz* oretatik *Babelera* eztago bide andirik eta auréra.

9. Gure lankide langile ta argi onek idatzi daus-kuzan itz orek «Saři baino sařiago erabili oi dira ta origaitik-edo aditz-auřean bein baño geyagotan izki bana galtzen dabe: *banaz*, *enintzan*» egi utsa dira. Oartxo bi ezaři dakioez ořegaitiňo: 1.^a Lekeition, *baida*-ren uri maite dodan ořetan, ezaldozuz egunero entzuten onelako esakeratxoak: *banenguan neu ta!* ;*Banekidxan!* ;*bâkigu ori, emakumia, bâkigu!* Ta sineskaitz dan zerbait dantzuenean ezaldatzu euren ezpanetifik itz au belařiratu: *Bakixu!* Ora or, gizonak, *baida* ta bere laguntxo ořen erian bertan *banenguan*, *banekidxan*, *bâkigu* ta *bâkixu* ta, saretxo bat lau eskuren artean dogula baginoaz, sarekadea. 2.^a Erial-de askotan aditz urgazleaz gitxitan erabilten dabe baiezko aurizki ori: *bada etorí* eztabe esaten, *baida etorí* bere ez. Euron ordez *Bai*, gizona, *etorí da* nai *etorí dala* gizona nai onen antzeko beste esamañaren bat aotan artu daroe. 3.^a *Bada*-ren ordez *baida* baiño askozaz toki geiagotan esaten dau eřiak *gosia gosea*-ren ta *eskue eskua*-ren ordez; eta au gora-bera, bata-sunera eltzeařen, guztiok aintzat artu doguz *gosea* ta *eskua*, *gosia* ta *eskue* itzita. Beste onenbeste egin daigun *baida* ta *bada* ořezaz bere. ¿Zegaitik ez? Ogeigaren gizaldi onetararte euskalari guztiak egin dabena, ogeigareneko onek ¿zegaitik ez?

10. Eguzkitzak. «Norbaitek esango dau bear boda: bedi, baña aditz-aurétiak *ba* sariago entzungo dogu beste *bai* ori baño. ¿Eta oregaz zer? Eriak *bai-ri* bere *i* ori sari jan egiten dautsala-ta, idazleok be *i* ori baraustekeotzat edan bear etedogu? Ori *paitaŕa* baño be baraustekeko txaragoa litzake.» Erantzumena. Eriak *bai-ri* bere *i* ori, aditz iribiatu-auréan, uldu egi-

ten dautsalako, idazleok bere i ori uldu (kendu) egin bear dautsagu. ¿Zegaitik? Horatius-ek bere *Ars poetica*-n itz eder omentsu onek dakarz... *usus, quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi*. Txosten mamintsu onetan paitaŕa aitatu dauskue **barausteko**. Oŕetarako ezeban idazleak *bai-ri* ezer kendu bearik: barausteko *baru-ri u uldu dautso ta ausi-ri i:* baru ausiteko-ren ordez barausteko. Egoki yan dautsoz bi izkinok. On dagioela. *Toŕa ta Katalin* goŕi beragan eukazan oŕetarako ¿zer dala ta asi ūaku *paiŕar* bila?

11. Eguzkitzak. «Eŕiak auŕez *notiño* (*nok diño*-ren ordez), *notaki*, *notakar*, *notarabil*; *oŕetiño*, *oŕetakar*, *oŕetarabil*, *oŕetaki*; *aretiño*, *aretaki*, *aretakar*, *aretarabil* eta abar esaten ditu; baňa itz bi óreikin bat egin eta biak alkaŕi iratsita idatzi dituan idazlea ¿zein da?» Oñatiko batzaŕerako egin neban *Fonética Vasca*-ren 30-gaŕen oŕialdean dauko Eguzkitzak onen erantzumena. *Los autores que más fenómenos fonéticos de esta naturaleza (los perifrásticos) han mostrado en sus escritos son los bizkainos; tales como los presbíteros Micoleta y Moguel (el mayor) y en especial los franciscanos Añibarro y Zabala. Bost pider* dakar Añibárok, *bider* esateko. *Bapez, bat bere ez-en* ordez askok erabilten dabe. *Bez, bere ez-en* ordezkoa, Eguzkitzaren txosten eder onetantxe bere ikusi dot. *Bizpairur ta bospasei* auŕez erabilten dabez Lapurdin ta Zuberon idazle ta mintzatzaleak. Bestela *notaki nork daki-ren* tokian eztot inon irakurí (1), eztot beintzat gomuta.

12. Eguzkitzak. «*Bai naz, bai dator...* eŕiak ez-dituala erabilten eta, baŕikeri iguingarítzat daukaguz.

---

(1) Safi idatziak izan dira (zer direan oartzaka édo) *Artolak dauko*-ren ordezko itz onek: Artola tauko, artola tauko, artola tauko dendea, sagar usteliez, sagar usteliez, sagar usteliez betea.

Notaki, onetaki, oñetaki, aretaki eñiak darabiltz; baña ontzat ez doguz emoten eta eñiaren okeña zuzendu egiten dogu. Batean bai, bestean ez «zegaitik ori?» Erantzumena. Batean bai ta bestean ez. Ona emen zegaitik. Luzetxoegi banaiz, parkatu. Gai bi, zio bi daukaz *bai-k ba* izateko, *nok daki-k notaki* izateko eztaukazanak. Lenengoa. *Notaki* ta lagun ofek, euskalki batzuetan eñiaren aotik olantxe (1) entzunaén, Bizkaierazko alde batzuetan, Gipuzkoerazko geienetan eta Napañoako ibar bat edo bestetan *daki* entzuten dogu, auñeko itz-azkenkia *k* danean bere: Árasaten ta Bergaran *no daki*, Azpeitin *zeiñek daki*, Donostian *zeiñek daki* ta *nork daki*, Betelun *nor daki*. Dakuskunez, eñiaren okeñori eñiak berak zuzentzen dausku. Ostera *bai-naz-en* ordez *banaz* ta *bai-datortzat badator* edozein aldetan dirauskuz eñiak, izkal-dietatik landa Lekeitio-aldean ta urian bertan bere bai. Bigárena. *Nork daki* ta *onek daki-ren* artean, batze-ko, eztago *bai-naz* ta *bai-datorren* arteko alkartasunik. «Zegaitik batu daroaz eñiak *nork* eta *daki*, *onek* eta *daki?* Lenengoak amaikitzat *k* ta bigárenak asitzat *d* daukezalako, ez *nork* eta *onek* eurenez, izatez, zen-tzunez *daki-ren* lagun direala-ta, osorik esatea gaítz dogulako baino. *Ni paíño obeto, bi piri, ekaři pat* esaten dau eñi *notaki* zaleak *nik baino, bik biri, ekařik bat-en* ordez. *K* auzoko txára daue konsonanteak beragaz bakean bizi al izateko. «Zegaitik batu daroáz eñiak *bai* ta *naz*, *bai* ta *dator*, *banaz* ta *badator* esa-teragiño? Osorik esatea gaítz daualako? ez. «*Bai-ren i* auzoko txára dalako? ezta. *I* dauke askenitzat

(1) Lau au batzafean irakuñi zanean, Ezpeletan eta Alduden *no taki* esa-ten dabela yakin genduan; Zuberon, P. Lhanderen ustez, *nurk taki*; Intzan, *nor taki*. Nire gomutea ilundu ezpadat, Zuberon jzer bitxiagorik! *nur taki* esaten dabe, baina *k* beste gertari batzuetan osorik geldituta; *hunek daki*; eta ez *hune taki*, *hunek taki* bere ez.

sei, mai, loi ta beste itz askok: bat ez batek eztau galtzen i ori aditz-auŕean, *baik* berea galdu daroan ez. Eztogu ez esan ez entzuten *se daukadaz*, *sei daukadazan-en* ordez; *iru ma neukazan*, *iru mai neukazantzat*. Gizonak: zurikoŕak bagara zuritu gaitezan. Eŕiaren *onetaki* ta *badator* oŕen artean eztago bardintasunik. Erderazko *los reyes s* ta *r* oŕen alkar jotea oguzgaizta dogulako, *lo reyes* esan daroagu, idatzi *los reyes*. Bardin jazoten da *onek daki, bik biri* ta euron antzeko esakeretan. Norbaitek ganeratu daike *baidator* eŕazago ulertzen dala *badator* baino. Bai. Erderazko venir-i dagokien *etori*, beli osorik erabiliezkeria eŕazago ulertuko litzateke, batean *etori* bestean *etor* esanda baino eŕazago. Eŕiak, ostera, *etori da, etorriko da* ta *etorten da* dirausku. ¿Zegaitik ez guk *etoriten da?* ¿Osoago ezalda? Ullerterazago ezalda? Bai, oso ta ulerterazago litzake, baina eŕiarena ezta *etoriten da* esatea. Baina, gizona, erantzun daikeste. A) Ipaŕagifek bere *Gernikako* arbolaren âpaldi (estrofa) baten *erortzen bazera-ren* ordez *eroritzen bazera* dino, B) Prai Bartolomek bere iru liburu naŕuzkoen azalean *ikaskizunak* idatzi-beaŕean *icasiquizunac* (*i* ta guzti, oso-osorik) ezari eban; z) ume izketan asibaŕi askok *etoriten* esan daroe. Itz osoak bear doguz, ulerterazak. *Lógica* eŕai-gogor aizto zorozduna eskuan dogula, oso bila asiezkeria, batean *baidator*, bestean *etoriten*, orain oso batzuk gero beste batzuk aintzat artuaz, beste izkerak eun mendenetan (eun gizalditan) ezin izan dabena, geuk euskaldunok, euskaltzainok urte gitxi baŕu egingo genduke: euskera osotutzako ori banatu ta lurpera-bidean ipini.

13. Eguzkitzak. «Itz au aintziña ta beñola *bai* esaten zala-ta orain be osorik ogutzi ezkeria, *bai* litzakela orok autortu bear dabe. «Urria etori eteda?

—Bai, bai jauna; bai andrea. Urlia etoñi eteda?—*Ba-da* etoñi. Lengo *bai* arek eta oingo *ba* onek ikur bat dauke; gauza bat eta bardiña adierazten dabe. Ori ta guzti be, arako lenengo *a bai* eta bigařen au *ba* idatzi bear eidoguz; baňa nik diñot eta zuzen nagoala dirudi: itz bakařa ta ikur bardiňagaz darabilgun itza ñzer dalata idatzi bear dogu, batean batera ta bestean bestera? Kirol-zale ete-gara?» Erantzumena. Alemanen izkereak eta gure onek alkařen antz andirik ez itzetan ez yoskeran izan ezařen (1) kopurugai (numerical) batzuk alkařen antzera eratu daroez. Erakusmentzat amařetik ogeira bitartekoak aitatu daiguzan. *Zehn* da Alemaneraz gure *amar*. *Elf* ta *zwölf* «amaika ta amabi» ezfira gureon antzekoak. Gure *amairu* arek *dreizehn* (itzez itz *iru amar*); amalau, *vierzehn*; amabost, *fünfzehn*; amasei, *sexzehn*; amazazpi, *siebzehn*; amazortzi, *achtzehn* ta emeretzi, *neunzehn*. *Amar* itz onezaz egin daigun gure Eguzkitzak *bai* aotan artuta dinoana: itz bakařa ta zentzun bakařez darabilgun itza ñzer dala-ta idatzi bear dogu batean batera ta bestean bestera? Zegaitik *amar*, bakařik darabilgunean *r* ta guzti, ta lagunakaz *r* bagarik? Zegaitik ez beti, Alemanak euren *zehn* legez, beti osorik: *amařeka*, *amarbi*, *amaríru*, *amarlau*, *amarbost*, *amarsei*, *amarzazpi*, *amarzortzi* ta *amarbederatz*? Kirolzale (edo Gernikako eibartařak esango leukēn olgetalarí) etegara *amaika*, *amabi* ta *emeretzi* ezpaneratueran? Ez, ezkara kirolzale, eřizale baino. Eřiak Alemanen *zehn amar* dogula dirausku ta aren *dreizehn amairu*, *ez amaríru*; ta guk *amairu* artu bear. Eřiak erderazko *sí viene*, *badator*; *si viene*, *bádator*; *ez baidator*; eta guk eřizale ta euskaltzale ta euskaltzain garealako,

(1) Itz bikoitzetan antz andia dabe.

gure aurétko gizaldi guztietan legez *badakar* ezpanetan eta *badakar* idaztortzetan erabili bear. Beste erakusmen bat. Erderazko «veinte» euskeraz *ogeい*, *ogoi*, *hogoi* esan daroagu. Uren kopurugai tolosbagâk (numerales sencillos) lagun dabezanean erderaz «veintiuno, veintidos» erebili oi dabe, ez osorik «veinte y dos, veinte y tres». Guk bizkaieraz nonnai ta giputzeraez uri batzuetan (Azpeitin, esaterako) *ogeい* ori i uldu oi dautsagu, erdaldunak euren «veinte» ri e kentzen dautsenetan: *ogeta bat*, veintiuno; *ogeta bi*, veintidos .. eta abar. ¿Kirolzale etedira Madridko izkeltzainak *veinte* erabiltea (*veinte y uno*) agintzen eztabenean? Ez, eztira kirolzale; munduko izkeltzaindi guztien antzera erizale dira. Izan gaitezan geu bere. Izkeltzaindiai etxake seinzarorik (aurzarorik) ezagutzen. Yaiobañaik izanañen, lenengo gizona bezelantxe, garako (adultos) dira. Erakutsi daigun geure lan eta erabagietan ezkareala kirolzale, garako ta erikoi ta eri-yañaile gareala; eta gure eriak beretzat artuta daukazalako, esan ta erakutsi daigun *amar* ta *bi* eztireala *amarbi*, *amabi* baino; eta bizkaieraz diardugunean, Eguzkitzak bere *Andre Maria'ren loretako ilean* legez guk bere esan daigun *ogetabakañen* egunerako irakurkizunak, *ogetabigañen...* eta abar. Batean *ogeい* oso-osorik, bestean *ogeta bat i* kenduta; eta bardin, eriak dinoalako, batean *bai* oso-osorik, bestean *badakit i* ulduta.

14. Lardizabal, Uruñuno, Altube ta neuronen esakizunak darakuskuz gero Eguzkitzak. ¡Orain esa-tera nuana bai dala polita! ¡Orixe bai dala gauza ederra — Ementxe bai egin dogula — ¿Baiotedaki? Esakizun onetatik iru, lenengo irurak eriarenak dira; azkena nonbait bai, alderik geienetan ez. ¿Eta badakizue, gizonak, eriarena zein eztan? — Azkueren

«baioetedaki»; eñiak baotedaki esan oi dau agitz, beintzat agixko.

15. Eguzkitzak. «¿Zegaitik esan bear ete-dogu báztuetan onelan eta uñengoan bestera: *ba da polita*, *ba da edeña*, *ba daki*, *oraintxe ba dakust*, ikurpen bardiña daun itza era bitara idazten dogularik?

Nik. ¡Zegaitik! eñiak dinoalako, euskera dalako.

16. *Bai* ren ordez (dino gure lagunak gero) *ba* idatzi ařen, zalantzari iñoz be ez ei-dago idaztietan: ostera *ba* ren ordez *bai* idatzi ezkerro, euskalkien arteko nastea ei-dator. Nire eretxiz *bai* ren ordez *ba* idatziezkerro, zalantzadun idazkerak legokey eta *ba* ren ordez *bai* idatziařen, euskalkien arteko nasterik ez letorke: baña ba letor be, naste ori kentzea sartu dauan euskalkiari dagokio ta ez besteai». Erantzume-na. Bizkaieraz ez, ezta Gipuzkoeraz bere, alderik geienetan beintzat; beste euskalki guztietau auñizki polit bat dauke «prefijo modal» erderazko *pues-i* dagokiona. *Bait-* da auñizki ori, ez *bai-*, Bonapartek uste ebanez. Bere azkenki *t* osorik esaten da «vocal» baten auréan: *baitoa* «pues vas» *baitintzen* «pues eras». «Consonante» bat yo bear daben guztian uldu egiten da ta izki ori z bada, *tz* itzultzen dau; *bodegarenak* badira, *petakaren*. *Edekiren baitzaye ezkondua* (Leizarraga, Luc. V-35); *nola nahi baituzue egin deza-zuen* (Leizarraga, Luc. VI-31); *guziz gorak gaitzirizko-tan baitaduzka behatoreak* (Duvoisin, Eccles. XII-3); *nolako baikara hitzez* (Leizarraga, II Cor, X-11). Eguzkitzaren itzetalik esan daike guk, bizkaieraz itz egiten dogunok, gai onetan zentzun-nasteren (confusión de acepciones) ařenkuraz eztogula bizi bear. Geure artean bere ořelako nastea erakori daiteke, *bai* ori aditz iribiatuaz osorik erabiliezkerro. Bizkaieraz *bait-* (en esan dodana) ezta erabilten; eta ostera

beste euskalkietan entzuten eztan «modal» eder bat, liburuetan gitxi irakuñiaaren (1) eñiari alde askotan entzuten dako. Nire iztegian auxe irakurten dogu: *Bai-, como prefijo de conjugación indica en segundo lugar el supositorio comparado, y en tal caso al verbo conjugado se le agrega el sufijo complementario-n: Bailetoñen*, como si el viniera; *bailitzan*, como si él fuera. Añasateko (Mondragoiko) eskribau orain bérreun urte izan zan Pedro Ignacio Barrutiak gabon gabeko ikuskizun bat idatzi eban, «acto para la noche buena». Beren eskutikoa itzez agertu eban *Euskalzalek* 1898' garén urtean lan irakurgarí au. Ona emen bere itz batzuk:

*Iru deabruk eñuki baga
lasta-sakuba baininza ala
kendu jeustez aiak,
barberu baga osatu jataz neure azur ausiak (2).*

Bainintzan «como si fuera» da emen; Eguzkitzaren asmoa aintzat artuezkerro «ya era yo». Guri bere badagokigu neste ori kentzea.

17. Eguzkitzak. «Baldintza adierazten dauan *ba* ta bayetza dikuñana, eñiak ez ditu bardin oguzten: *Bádakar* «si lo trae» ta *badákar* (*bakar*) «sí lo trae», eñiak oguzkeran berezten ditu; baña idatzietan ¿zelan bereziko ete-doguz? ¿Ikuñen bat edo ipiñita? «*Bai noski*». Erantzumena. Egia da: eñiak eztauz bardin oguzten *badakar* «si lo trae» ta *badakar* «sí lo trae». Itz bat tonu bikoñ noiz dan adierazoteko, irakurtatz (signo diacrítico) onetatik bata zein bestea artu daikegu: tonu bako *kar* oñen azpitxoan mañatxo bat

(1) Neuretxoetan or-emenka ediro daike.

(2) Euskalzalek I. Urteko 413-gafen ofialdean.

ezañita; edo bestela, Eguzkitzak darakuskunet, *baren* gaintxoan agizko ikuña (acento ortográfico) ipiniaz. Lenengo irakurtatza zeatzagotzat daukat; neketsua litzakigu, ostera, bera erabiltea. Elaztegietan, euskerazko idazkiak argitaratzeko, *a*, *e*, *i*, *o*, *u* bear leukeez. Bigañena artu badaigu, gure idazkerea azaldueran onelango zerbait esan bear izango dogu. Azentu oriek erderaz daukan egikizuna ta gure artekoa bana dira, *diferenteak* dira. Erderazko azentudun izkaia beste guztiak baino gorago oguzten da, euskeraz ez. Gure *bádarabil* «si él lo mueve» eztogu, erderazko *viér_{tesennos}* bezelan, *ba_{darabil}* oguzten: lenengo iru izkaiak tonu bardinean; azkena berago, tonu bagarik: *badara_{bil.}* Erderazko *en se^{gui}da, inme^{dia}ta^{men}te ta*

a^{vuel}ta de co^{rre}o, guk onelantxe esan edo beintzat entzun daroaguz; *entzegi_{da}* yoango gareala, *inmediatamen_{te}* etorteko, *a buelta de ko^{re}o* bialduko dauskuezala.

18. Eguzkitzak. Lengo erizkizunaren ostean, *bá-dakar* «si lo trae» ta *badakar* «sí lo trae» aitatuta gero dino «baña idatzietan zelan bereziko ete-doguz? Ikuñen bat edo ipiñita? Bai noski; baña ori baño *bai* idatzi obe da. *Bairen ordez ba* idatziezkerro, zelan irakuñi be ezin jakin geinke, esakunaren amaira el-duarte beintzat». Erantzumena. Ikuñ oñen bidez (*bá-dakar* edo *badakar* «si lo trae») zelan irakuñi eráz yakin leike.

19. Beste erizkizun polit bat dakar geroago Eguzkitzak. «Baldintzadun esakunai *baren* aurétiak baldin

ipiñi... ta kitu: ori egin ezkerro, zalantza biderik iñoz be ez lego ke. Baña, gogoak emon dauskula-ta ori egitea ȝbañikeria ez ete-da ba? Bizkayan euskaldun gitxi batzuk bai, baldin ori oparo erabilten dabe; baña beste enparau guztiak, gitxitan baño ez. Baldintza adierazo nai dogun bakotxe an; ba'ren aurétk «baldin» ori idatzi bearí bagendu, ionak gengokez! Bizkai'ko euskaldunik geyenai zer diñoen eta zer darabilen ez dakiela esan bearí izango geunkioe.

Baldin ori *pleonástico* ez al-da? «No tiene traducción directa; su oficio es dar más fuerza a la condición» (Azkue); baña pleonasmo'ak ez dira auréz eralbiteko, noizik-noizera ta aldi egokia danean baño. «Gaur ba-datorí «eta» baldin gaur ba-datorí», nire ustez ez dira bardin: gaur ba-datorí, si viene hoy: baldin gaur ba-datorí, si acaso viene hoy, si es que viene hoy. «Gaur ba-datorí, biar goizean Bilbora joango gara»: ori diñoanak etoríko dalako en ustea darakus: «Baldin gaur ba-datorí, biar goizean joango gara»: au diñoanak etoríko ez ete-dan bildurá, etoríko dalako en itxadona baño obeto adierazten dau. Eta «baldin» biñtan esan ezkerro, bete ezin daiteken baldintza adierazteko, berebizikoa dirudi:

Eta baldin *da* baldin jayo báritz muti//

Kirri loak urratzen bearko eban i//

Arrese = Zorigach bi.

Ederto ta biribil esana. Zeugaz nago lagun.

20. Eguzkitzak. «Bayetza adierazteko *bai* erabiltea nastebidea eida...» ta abar. Lero onetan ta ufengo zazpitán dirauskuna len daukagu irakurita, bere txostenaren irugareñ orialdeko bigařen lerotik zazpigañera bitartean. Lan onen 16-gařen esaldian ediro daike erantzumena.

21. Gure lagunak: «*Bai-ren ordez ba erabilten laburditarak nagusi dira: Ni ba aspaldi eta zu?—Bi oren huntas ba—Ni ere ba—Ba ni ere.* Eriak an eta emen berenak egiten ditu: berak nai dauana egiten itxi badayogu, urte batzuk baŕu aldakuntza ta laburkuntza baŕiak eukiko doguz: *bakaŕ (ba-dakaŕ), baki (ba-daki)* luzeegiak dirala-ta, *kar, ki* be oretarako naiko dirala irakatsiko dausku. Laburditarak gaur *bairen ordez ba* darabile, dirudianaz; biar... ez dakit, baňa oraingo, agian laburragoren baten bila edo dabiltz». Erantzumena. ¿Lapurdin baino ez? Gernikan bayetza indartsu ta biribil adierazoteko, *bo* esan daroe. *Boo* Lapurdin bere esan daroe, baina ukatzeko, nire ustez; Lekeition *¡ba!* esan zentzunean. *Gure Herriaren* azken geian 218'gaŕen oŕialdean: «Egun bertze desafio bat helarazia dute Sempertarrek Baionara. Zer uste duzue?-Pleka?-Ez-Kontrebandan?-Fa!-Kantuz?-¡Bo!. Zeberion ta beste basauritxoren batzuetan *bai-ren ordez fff entzunda nago ta ezetz esateko t* (gorantz). Gure lagunak bere itzetatik atera gura dauan ondoreaz enago. «Guk *bai* osorik, diňo berak; aek euren *bait* osorik eta aditzari iratsi barik idaztea, ori litzake gauzarik zuzenena nire ustez. Onelan, iñori ezer kendu barik, bakotxari berea emoten yako eta au zerbait baño geyago da, *zuzena baita* (*bait da*). Erantzumena. Osozale danak *amarbi, amaríru, amarlau... amarbederatzi*, (bizkaieraz bere) *ogeita bi, niago, guagoz, niengoan, guengozan, zuengozan eta* beste zireun osoki artu daizala betiko, bere ezpan-idaztortzeten. Gu ezkara osozale, erizale gara gu, Eriarenak gara, Eriarena da gure izkerea. Eriak zerbait era bitara darakuskunean, ikusi daigun zein dan bere yokerarik (tendencia) andiena. Orixo da gure bidea. *Bai ta ba-ren erizkizun onetan ikusi dozue,*

gizonak, zein dan eriaren naia, gure aurétko idazle guztiak aintzat artu ta erakutsi dauskuena.

Eguzkitzaren uste ta gurari onek aintzat artuezkerro, ezkendukez itz onek darabilguzanez erabili al izango: *Esateko, zoroztaři, bazkaldu, erabilten, zoragaría.....?* ¿Zelan beraz? *Esanteko, zořotztaři, bazkaritu* (zeatzago noski *baratzkaritu*) *erabiliten, begiazal, zorogaría.*

Eta onelantxe beste bosteun itz, geiago, askozaz geiago azaleratu leitekez, Eguzkitzaren ustea auréra eroanezkerro, aldabeáreko litzakezanak. Antzinako Geografoak batzuk Bretaña-ertzean, Galizia-ertzean besteak, *Finis terræ* ediro ebela uste eben. Uste ori auréra bere azken-ondoreneta eraonezkerro, *Finis linguæ* laster idoroko genduke.

Azkue

Bilbon 15-IV-1921. (1)

---

(1) Idaztitzo au eginda askozaz geroago Euskaltzaindiak *doguz-en* ordez *ditugu, ebezan-en* tokian *zituen*, Bizkaierez bere erabiltea erabagi ehan. Elez-tegikoai (imprentakoai) buruko min gelegi emotea izango zan, aspaldion gertu euken lantxo au ofelan aldatzea.

EUSKALTZAINDIA'REN AGERKIZUNAK

Euskaltzaindia'k, orain arte bereix argitaratu dituan agerkizunak onexek dira.

1919.—REGLAMENTO INTERIOR DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA. *Euskalzaingoren araudia estaria.* Eusko - Argitaldaria, Bilbo, 1919. Amabost oírialde in-16 einekoak.

Aitua dago. (Agotado. *Épuisé*).

1920.—EUSKALTZAINDIAREN BAÑNEKO ARAUDIA. *Reglamento interior de la Academia de la Lengua Vasca.* Eusko-Argitaldaria, Bilbo, 1920. Ogeita-lau (12 + 12) oírialde, in-16 einekoak.

Auxe da aufetik dabiñen gutuntxoaren 2º gafen ateraldia. Ikus EUSKERA'ren I^{ko} Atala, 60º gafen oírialdean.

1920.—EUSKALTZAINDIAREN SÓRTARAUAK. *Estatutos de la Academia de la Lengua Vasca.* Eusko-Argitaldaria, Bilbo, 1920. Amasei (8 + 8) oírialde in-16 einekoak.

1920.—INFORME DE LOS SEÑORES ACADÉMICOS A. CAMPIÓN Y P. BROUSSAIN A LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA SOBRE UNIFICACIÓN DEL EUSKERA. Imprenta del Ave María, Bilbao, 1920. Ogei oírialde, in-32 einekoak.

1920.—EUSKERA. EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRRIAK. *Trabajos y actas de la Academia de la Lengua Vasca.* Travaux et actes de l'Académie de la Langue Basque. I^{ko} urtea, I^{ko} zenbakia. Martín, Mena y C^{fa}, San Sebastian. Laurogei oírialde, in 8º einekoak.

1920.—EUSKERA... I^{ko} urtea, II gañen zenbakia. Edouard Privat'en iraÑkolan, Tolosa (Prantzikoan), 1921. Laurogeita-amasei oÑialde, in 8° einekoak.

1921.—EUSKERA... II gañen urtea, I^{ko} zenbakia. Altube'tar Seber yaunaren saérako itzaldia eta Azkue yaunaren erantzupena. Edouard Privat'en iraÑkolan, Tolosa-Prantzikoan. Iruretan - ogei - ta - laur oÑialde, in-8° einekoak.

1921.—EUSKERA... II gañen urtea, II g. zenbakia. Aita Intza ta G. Lakonbe'ren saéritzaldiak eta Aita Olabide ta Azkue Jaunaren erantzumenak. Edouard Privat'en iraÑkolan, Tolosa (Prantzikoan). Irurogeita-lau oÑialde, in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea, I g. zenbakia. Euskeraren batasunaÑ izan diran batzaldietan irakuritako txosten edo ikerpenak. Eusko - Argitaldaria, Bilbo, Eun eta ogeita amabi oÑialde in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea II gn. zenbakia. Euskaltzaindia'ren bigaÑen urteko batzar-agiriak. Aita Zabala'ren aditza. Aita Intza'ren saéritzaldia (amaya). Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Larogeitaamabost oÑialde, in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea III gn. zenbakia. Burunda'ko euskalkia. (A. Intzaren lana). Institut d' Estudis Catalans. (Azkue jaunaren txostena). «Bai» ta «Ez» aditz auÑean. (Eguskitza jaunaren txostena). «Bai» aditz iribiatu-auÑean. (Azkue jaunaren txostena). Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Larogeitabi oÑialde in 8° einekoak.

1921.—LENENGO EUSKALEGUNETAKO ITZALDIAK. 1921

g. urteko Iraila'ren 4-8 bitártean Durango'n egindako euskal-yayetan irakurri ziran itzaldiak. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Eun eta ogeitamalau oríalde, in 8º einekoak.

Salgei, Eusko - Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat 1,50 lauñleketan eta ezdiranentzat 2,50 lauñleketan.

1922.—Ipuin LABUÑAK (umetxoentzat). Garitaonandia'tar Bitoñek egiñak: Euskaltzaindia'ren idazti-batzaldian saritutako liburua. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Beñogaitamañ oríalde in-8º einekoak, apaingarri ta guzti.

Salgei: Eusko-Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat lauñleko 1'en, ez diranentzat, lauñleko 1,25'n.

— OSASUNA, MERKETZA TA YANARITZAZ. *Junta de Cultura Vasca*'ren eskariz eta Euskaltzaindia'ren aginduz, Eskauriañza'ren Azpeitia'tar Julene'k egindako *Sukalde liburua*. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Beñogaitamalau oríalde, in 8º einekoak.

Salgei: Eusko-Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat lauñleko'ren 0,75; ez diranentzan lauñleko 1.

EUSKAL - ABESTI. — *Esaten dute bada... Txiribogin andrea. Ezkongaietan. Bautista Bazteretxe...* Izki ta eresi.

Duan emoten dira.

Liburu ta gutunok, Euskaleñiko gutunegirik onenetan eta Euskaltzaindia'ren bein-beineko etxearen. (Ribera 18, Bilbo) saltzzen dira.